

2021 m. spalio 15 d., penktadienis

Nr. 32 (1397) | Kaina 1,30 Eur

Dailė | Muzika | Teatras | Kinas | Fotografija

2

Apie Valstybinio Vilniaus kvarteto ir bičiulių koncertą „Nuo kvarteto iki septeto“

5

Dainiaus Gavenonio režisuotas spektaklis „Laisvė“

8

Rieko Koga, ekspozicijos fragmentas
V. NOMADO NUOTR.

Minimalios raiškos ypatybės bienalėje „Laconica“

10

Dalios Truskaitės stiklo meno klajonės po pasaulį

11

„Nepatogaus kino“ programos sudarytojai rekomenduoja

12

Nauji filmai – „Mirtis palauks“

Negyvenamos salos

Šarūno Šimulyno (1939–1999) paroda „Kietas ir užsispyręs“ VDA parodų salėse „Titanikas“

AISTĖ KISARAUSKAITĖ

Šiuolaikiniai tyrimai pretenduoja ir pamažu bando išskibinti anksčiau kietai sukaltą linijinį meno istorijos supratimą, perstumdo ir ardo didelius ar mažesnius jo segmentus, augina atšakas ir brėžia paralelinius kelius. Hilmos af Klint atradimas stipriai pajudino tai, kas atrodė pakankamai tvirta – abstrakcijos tapyboje atsiradimo datą, autorių, ištakas. Lietuvos modernizmo paveikslas taip pat atrodo neblogai suręstas, nors linija ir gerokai trumpesnė, lyderiai seniai suformuoti, nesvarbu, kad daugelis vis dar palaikomi tik sovietinių laikų legendų apie jų genialumą. Tiesa, nuolat rengiamos išsamios retrospektyvos galėtų paklibinti kai kurių klasikų statusą, kaip, tarkim, Lietuvos nacionaliniame muziejuje 2020 m. veikusi paroda „Petras Repšys: darbai“, nežiūrint puikaus kuratorės Giedrės Jankevičiūtės darbo, mano nuomone, paneigia ilgametę legendą apie jo, kaip puikaus piešėjo, talentą ar gerokai išblukina genijaus aurą, pastumiant arčiau puikaus valstybinių užsakymų atlikėjo ribos (ne užsakomųjų kūrinių parodoje ištis negausu). Tačiau net po nedidelių pokyčių reitingų lentelėje, vis įvykstančių dėl įvairių menotyrininkų ir kuratorių tyrimų, pagrindinis Lietuvos sovietmečio dailės istorijos naratyvas atrodo žinomas ir stabilus. O kas nenorėtų rasti kitokių į klasikų galinčių pretenduoti autorių, jų sukurtų šiandien aktualių, nors ir mažų lietuviškos dailės istorijos visatų? Šarūno Šimulyno retrospektyva „Kietas ir užsispyręs“ „Titaniko“ parodų salėse (kuratorius Vidas Poškus) kaip tik atrodo viena iš tokių galimybių.

Parodos antraštėje pabrėžtas užsispyrimas ir jo nepriklausymas

Šarūnas Šimulynas, „Medžio siela“. 1995 m.

M. K. NUOTR.

įtakingoms kompanijoms galėtų nors dalinai paaiškinti tą fenomeną, kaip šis įdomus bei savitas menininkas liko gerokai už pagrindinę tapusios lietuviško „tyliojo modernizmo“ linijos, kaip atsidūrė dėmesio paraštėse, nors priskirtinas prie to nedaugelio, kurie nedarė nuolaidų ir nesitaikė prie sovietinės sistemos meno reikalavimų. Tačiau ir anuomet šis menininkas buvo tam tikroje nuošalėje. Nors mano tėvai menininkai, Vincas Kisarauskas ir Saulė Kisarauskienė, su Šimulynu bendravo, lankydavosi vieni kitų namuose ar dirbtuvėse, o tai reiškia, kad aš menininką turėčiau

prisiminti, iš vaikystės žinoti jo kūrybą, kaip prisimenu Aloyzą Stasiulevičių ar Valentiną Antanavičių su jų tapyba, iki šiol mintyse galiu atkurti Algirdo Steponavičiaus šypseną ar Antano Gudaičio žvilgsnį, o Šarūnas Šimulynas mano vaiko atmintyje paliko baltą dėmę. Eidama į šio autoriaus retrospektyvą negalėjau prisiminti nei jo veido, nei kūrybos. Taigi, buvau eilinė žiūrovė. Ir nustebau kaip tas žiūrovas paprastasis.

Parodoje iš tiesų radau savitą visatą. Jautrią, kiek romantišką,

NUKELTA Į 8 PSL.

Kamerinės muzikos klasika: malonūs atradimai

Valstybinio Vilniaus kvarteto ir bičiulių koncertas „Nuo kvarteto iki septeto“

ŽIVILĖ RAMOŠKAITĖ

Spalio 6 d. Nacionalinėje filharmonijoje vykęs kamerinės muzikos koncertas sukvietė gražų būrį atlikėjų. Tai Valstybinio Vilniaus kvarteto nariai Dalia Kuznecovaitė (I smuikas), Artūras Šilalė (II smuikas), Kristina Anusevičiūtė (altas), Giedrė Dirvanauskaitė (violončelė) ir penki kviestiniai muzikantai – Lukášas Vondráčekas (fortepijonas, Čekija), Vytautas Giedraitis (klarnetas), Julius Klimavičius (fagotas), Indrė Kuleševičienė (valtorna) ir Donatas Bagurskas (kontrabosas).

Atlikėjai pateikė simpatišką kamerinę programą, kurioje greta ne kartą girdėto Antoníno Dvořáko Fortepijoninio kvinteto Nr. 2 A-dur, op. 81, buvo pristatytas pas mus gal tik kamerinės muzikos profesūrai žinomas Ludwigo van Beethoveno Septetas Es-dur, op. 20, smuikui, altui, klarnetui, valtornai, fagotui, violončelei ir kontrabosui. Man regis, filharmonijoje pastarasis opusas suskambėjo pirmą kartą ir tapo tikru atradimu, paskatinusiu būtinai šį faktą užfiksuoti.

Ankstyvajam Beethoveno kūrybos laikotarpiui priklausantis Septetas sukurtas 1799 m. ir kartu su Pirmąja simfonija buvo atliktas viename pirmųjų koncertų Vienos dvaro teatre 1800-aisiais balandžio 2-ąją. Beethovenui buvo žinoma

Wolfgango Amadeus Mozarto muzika, kurios pėdsakų atsekame pirmuosiuose opusuose. Šešių dalių Septetas sukurtas sekant viena iš Mozarto serenadų, tačiau Beethovenas žinomą formą modifikuoja: pirmą ir paskutinę dalys papildomos lėtomis įžangomis, o vietoj penktos dalies antrojo menueto jis sukuria gyvybę pulsuojančią *scherzo*. Panašiai Beethovenas keičia ir simfonijų trečiąją dalį – vietoj Josepha Haydno ir Mozarto įtvirtinto galantiško menueto girdime energingus veržlius *scherzo*.

Septynetas puikių atlikėjų grojo taip darniai ir stilingai, kad beliko viską užmiršus žavėtis nuostabomis Beethoveno melodijomis ir jų išradinga plėtote. Sunku išskirti kurį nors vieną ansamblio narį, visi grojo maksimaliai susikaupę, pagauti vieningai pulsuojančios muzikos. Pagirtinas D. Kuznecovaitės grojimo juvelyriškas tikslumas ir žavesys, klarnetininko V. Giedraičio jautriai išvingiuotos melodingos temos (ypač antroje *Adagio cantabile* dalyje), raiškūs fagoto, valtornos, alto balsai ir energingai pulsą palaikantys violončelė su kontrabosu. Ketvirtoje dalyje Beethovenas naudoja variacijų formą. Liaudišką temą atlieka smuikas, kartoja klarnetas, o šešiose variacijose ją varijuoja visi instrumentai paeiliui. Ypač įsiminė paskutinę, šeštoji variacija, kurioje įdomiai, šiek tiek

Valstybinis Vilniaus kvartetas ir Lukášas Vondráčekas

D. MATVEJEVO NUOTR.

komiškai prabyla violončelė ir kontrabosas. Uždegančiai nuskambėjo finalinė septeto dalis, kurios tema (*Presto*) praskrieja tarsi pasišokinėdama. Šiame septe dominuoja šviesi, saulėta mažorinė nuotaika ir tik labai trumpam keliuose vietose suskamba minoras. Tad kaip tik tokia pakylėta nuotaika buvo užbaigtas koncertas.

Pirmoje koncerto dalyje Vilniaus kvartetas su svečiu iš Čekijos Lukášu Vondráčeku atliko Dvořáko Kvintetą. Kvartetui šis kūrinys nėra naujas, tačiau kolektyvas jį grojo

dar ankstesne sudėtimi. Šįsyk bent dvi kvarteto narės – altininkė K. Anusevičiūtė ir apskritai pirmąsyk koncerte pasirodžiusi nauja kvarteto narė violončelininkė G. Dirvanauskaitė – jį kartu grojo pirmąsyk. Apie tai pagalvojau tik vėliau, nes skambant visoms keturioms kūrinio dalims ansamblis buvo toks darnus, tarsi atlikėjai seniausiai būtų muzikavę drauge. Pirmąsyk su kvartetu susitikęs pianistas L. Vondráčekas Dvořáko muziką jaučia kiekviena ląstele. Pianistas grojo su nepaprastu pirmaujančio

solisto užmoju, raiškiai artikuliuodamas kiekvieną muzikinę mintį, tvirtai laikydamas muzikos vyksmo kryptį savo rankose. Publikai buvo suteikta proga išgyventi visą turtingą, kupiną kontrastų muzikinių vaizdų pasaulį. Nepaprastą ilgesį skleidė svajingoji „Dumka“.

Apgailestauju, kad šio koncerto netransliavo ir neįrašė Lietuvos radijas, labai retai perduodantis mūsų atlikėjų kamerinius koncertus. Neretai išgirstu jo siūlomus įrašus, kuriuose anaip tol ne visas auksu žiba.

Visa tai tikra

Nitai Hershkovitso rečitalis Paliesiaus dvare

LAIMA SLEPKOVAITĖ

Improvizuojantis pianistas iš Izraelio Nitai Hershkovitsas iki rečitalio, kurį jis skambino Paliesiaus dvare spalio 9-ąją, nebuvo visiškai nepažįstamas Lietuvos publikai. Mat praeityje jis labai glaudžiai bendradarbiavo su Avishai Cohenu, buvo jo trio narys 2015 metais, kai kontrabosininkas čia lankėsi pirmąkart. Vėliau N. Hershkovitsas išvyko į Niujorką įgyvendinti kūrybinių vizijų kaip solistas. Dabar jis – tarptautinio ryškumo muzikantas, apsistojo Tel Avive ir kuria savitus darbus, kurių naujausią padėjo įgyvendinti Izraelio kūrėja ir vokalistė KerenDun.

Į Paliesiaus sceną N. Hershkovitsas įžengė dairydamasis ir tarsi mėgindamas pro kaukes žiūrėti, kokia mes publika, ko tikimės ir kaip tinkamiausia būtų į mus kreiptis. Kurį laiką prieš tai sugerdamas dvarą

supančios auksuojančios žalumos alsavimą, kilnų istorinių statinių paprastumą ir juos papildančių šiuolaikinio dizaino interjerų prabangų, praeičiai pagarbų toną, jis laukė publikos akių, žvelgiančių į jį virš kaukių, kaip paskutinio dėmens, lemiančio tai, kokia muzika skambės.

Pianisto plaštakos pakilo virš klaviatūros ir nenusileido. Jos nerūpestingai pleveno virš jos, tarsi netyčia užgaudamos klavišus – minkštai, subtiliai, beveik pašnibždomis. Kelios trelių gaidos pranyko tarsi fortepijonui kimtelėjus. Besvoris garas, išsprūstantys miniatiūriniai melizmai, skaidri nuosaiki faktūra ir štrichų subtilumas neturi daug bendra su tradiciniu pianistiniu vešlumu. Tas nuosaikumas kyla iš laisvės: plonytės linijos pinamos į švarų, nepakartojamą, stipraus įspūdžio paveikslą – perregimą, skaidrų ir sykiu intensyvų. Taip iš nematomų virpesių susidėjo pirma

kompozicija, jai įkandin pažerta improvizacija, ir štai N. Hershkovitsas pasakoja, kad norėtų atlikti brazilo Ernesto Nazaretho ir kubiečio Ignacio Cervanteso muziką.

Perteikdamas romantizmo estetikos sklidinus jų kūrinius, pianistas šiek tiek pagilina pirštų sukibimo su klaviatūra lygį, tačiau siekia to paties efekto: tiršti akordai lengvai tirpsta ore, boso atrama nesuteikia dingsties galvoti apie kūnišką valsą – abiejų kompozitorių pjesės suskamba sutaurintos, pakylėtos. Atrodytų, taip arti yra pagunda šių romantikų darbuose atrasti nacionalinių akcentų, paryškinti atsekamas folklorines intonacijas, bet Nitai labai aiškiai rinkosi pabrėžti tai, kas šioje muzikoje artima Vakarų kultūrai: tą elegantišką rafinuotumą, dėl kurio dievinamas Chopinas. Ir išties netikėta, kai Brazilijos ir Kubos muzika, kuriai paprastai atstovauja bosanova bei lotyniškas džiazas, pateikiama taip aristokratiškai.

Savo kompozicijoje „Red Wagon Go“, žinomoje iš jo solinio albumo (ir *YouTube*), N. Hershkovitsas patyrinėjo karštesnės ritmikos skambėjimą dvaro akustikoje, priartėdamas prie *mezzoforte* gradacijos. Tema tapo vešlesnė, įdomesnė, labiau išvarijuota negu 2018 m. įrašė. Bet įspūdingiausia ir įmantriausia pianistinių priemonių arsenalą atlikėjas pasitelkė interpretuodamas Duke'o Ellingtono „Fleurette Africaine“ ir „Reflections in D“. Tai du ypatingi kūriniai, labai impresionistiški savo harmonija ir modernistiški rūsčiu, asketišku lakonišku išdėstymu. N. Hershkovitsas išaugino juos į dvi mažas rapsodijas, išdabintas subtiliais pasažais, apnuogindamas akordiką ir siūlydamas pasigrožėti sąskambių spalvų žaismu, išdainuodamas intonacines slinktis. Tai kupina adoravimo interpretacija, pjedestalas, iškeltas labai talentingai, sutelkiantis visą dėmesį į adoruojamąjį objektą. Abi

Nitai Hershkovits

PALIESIAUS DVARO NUOTR.

kompozicijos suskambo itin idealizuotu pavidalu, ir tai pianisto būdas pasidalinti tiesa, jog Ellingtonas buvo genialus kompozitorius.

Muzika tekėjo toliau – tyliai ir paprastai, nereikalaudama sau dėmesio, bet jį prikaustydama. Dviejų bisų mandagiai paprašė publika, jie buvo maloniai ir su džiaugsmu dovanoti. Buvo aišku, kas slėpėjo po kaukėmis. Buvo aišku, kas stovi scenoje. Visa tai tikra.

Autentiškumo paieškos

Mintys po šių metų senosios muzikos festivalio „Banchetto musicale“

ŽIVILĖ STONYTĖ

Senosios muzikos festivalis „Banchetto musicale“ šiemet klausytojus nudžiugino net vienuolika koncertų, kurie, kaip ir kasmet, vyko gražiausiose Vilniaus erdvėse – pirmiausia Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų (pranciškonų konventualų) bažnyčioje, Bernardinų bažnyčioje, Švč. Mergelės Marijos Ramintojos bažnyčioje, Valdovų rūmuose. Tai didžiausias Lietuvoje vykstantis senosios muzikos festivalis, kuris nuosekliai stengiasi atspindėti visas senosios muzikos epochas, kryptis, kviečia koncertuoti žymius atlikėjus. Ankstesniame tekste apie festivalį buvo aprašyti pirmieji du koncertai, o ši sudaro likusių koncertų (nors, deja, ne visus pavyko aplankyti) apžvalga.

Šių metų festivalio tema „Dievo Motina“ atvėrė nepaprastai platų religinės muzikos kontekstą, neribojamą nei epochų, nei kraštų, nei muzikinių žanrų. Marijos kulto muzika, persmelkusi visą krikščionišką pasaulį, gyvavo nuo seniausiųjų amžių – nuo pat liturginių grigališkojo choralo giesmių iki Renesanso ar baroko kompozicijų. Todėl buvo įdomu stebėti, kaip įvairių šalių muzikai pristato savo parengtas programas, pateikia įvairius požiūrio aspektus.

Muzika, susijusi su Mergelės Marijos kultu, nėra vien vokalinė. Tuo klausytojai galėjo įsitikinti rugsėjo 8 d., klausydamiesi vokiečių baroko kompozitoriaus Heinricho Ignazo Franzo von Biberio (1644–1704) Rožinio sonatų. Šis kūrinių smuikui ir *continuo* ciklas gvildena populiarios Rožinio maldos slėpinius (kuriuose į Jėzaus istoriją žvelgiama per Marijos gyvenimą – nuo jos Apreiškimo iki Karūnavimo). Šios Biberio sonatos vertinamos kaip itin techniškai sudėtingas smuiko repertuaras, taigi atlikėjas gali patekti į savotiškus spąstus – pretenzingai ieškoti „specialiųjų efektų“ ar apsiriboti atsitiktiniais šių sonatų aspektais. Vakaro atlikėjai smuikininkas Stefano Rossi (Italija ir Vokietija) ir vargonininkė bei klavesinininkė Alina Rotaru (Vokietija ir Lietuva), regis, šiuos iššūkius puikiai įveikė. Kaip sakė A. Rotaru, jai didžiulį įspūdį paliko muzikavimas su S. Rossi – jis rimtai, be savo ego ir be nereikalingų iliuzijų užsiėmė šių sonatų tyrimu, ir jos atsivėrė tarsi lobių skrynčia.

Rugsėjo 14 d. koncertą surengė ansamblis iš Nyderlandų „Gesualdo Consort Amsterdam“ (vadovas Harry van der Kampas). Carlo Gesualdo da Venosa (apie 1561–1613) vardu pavadintas vokalinis ansamblis specializuojausi atlikti to laikotarpio muziką, kuri itin spalvinga

ir techniškai sudėtinga. Programoje „Hodie beata Virgo Maria“ Gesualdo kūriniai skambėjo pagrečiui su Jano Pieterszoono Sweelincko motetais. Klausantis puikių balsų ir derėjimo buvo šiek tiek gaila, kad ansamblui teko koncertuoti gana sausus akustikos Valdovų rūmų salėje, kur nėra natūralaus aido, padedančio lengviau „paleisti“ melodines linijas ar pasimėgauti neįprastais sąskambiais. Galbūt ansamblui, kurio nemažą profesinės veiklos dalį sudaro muzikavimas garso įrašų studijoje, tai ir nesudarė ypatingų keblumų, tačiau klausytojams kitą sykį norėtusi mėgautis tokio stiliaus muzika palankesnėje bažnyčios erdvėje.

Festivalis ištikimas ir edukaciniams renginiams – štai rugsėjo 18 d. Švč. Mergelės Marijos Ramintojos bažnyčioje ansamblis „In campo aperto“ (vadovė Beatričė Baltrušaitytė) pristatė muzikinį pasakojimą vaikams ir visai šeimai „Mergelės Marijos giesmė“. Penkių merginų atliekama viduramžių vokalinė muzika tikrai patraukia ausį – jų organumai ar ankstyvoji polifonija nėra dažni lietuvių ansamblių repertuare. Pasitelkusios fleitininkę Indrę Kučinskaitę, jos pačios muzikavo ir organetu, ir gotikine arfa, sukurdamos poetišką pasakojimo atmosferą.

Rugsėjo 19 d. Bernardinų bažnyčioje koncertavo „GŠ ansamblis“, pristatęs programą „Clavis coeli“, pagrįstą giesmėmis iš XVII–XVIII a. Gardino ir Vilniaus bernardinų giesmynų. Jaunas lietuvių atlikėjų vokalinis ansamblis (jo pavadinimas kilęs nuo Gailestingumo šventovės Vilniuje, kurioje ansamblis gieda) įkvėpimo semiasi iš unikalios Korsikos liaudies giedojimo tradicijos, pagal ją formuoja ir savo specifinį vokalą, jį pritaiko ir kitai atliekamai muzikai. Šiame koncerte, pateikdamas bernardinų

choralo rankraščių interpretaciją, ansamblis gretino juos su Korsikos Bastijos pranciškonų vienuolyno rankraščio giesmėmis ir atliko daugiabalsiu stiliumi. Žinant, kad grigališkasis choralas yra vienbalsis giedojimas, pasižymintis itin svarbiomis ritmo ir apskritai agogikos subtilybėmis, tokia interpretacija kiek stebina, nors giesmynuose užrašytos kelios daugiabalsės giesmės ją galėtų ir suponuoti. Bet kokiu atveju, interpretacija neįtikino autentiškumu, ypač per programos pristatymą pranešus, kad taip siekiama atkurti originalią Vilniaus Bernardinų bažnyčioje skambėjusią vienuolių giedojimo tradiciją. Nemažai rankraščių, atspindinčių būtent Vilniaus bernardinų giedojimo tradiciją, saugoma Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje – iš jų matyti, kad ir giesmių pobūdis, ir jų užrašymo būdas, ir galima interpretacija atspindi būtent klasikinį grigališkojo choralo repertuarą, atėjusį iš Vakarų Europos vienuolynų.

Pagrįstų senosios muzikos interpretacijos autentiškumo klausimų kilo ir klausantis jungtinio lietuvių, lenkų ir vokiečių muzikų projekto „Oratio Dominica“ (rugsėjo 22 d.), kuriame skambėjo vieno ryškiausių Lenkijos Renesanso muzikos atstovų Kiprijono Baziliko (apie 1535–apie 1600) muzika. Bendrą programą, kurią sudarė daugiabalsiai motetai pagal psalmių ir kitus žodžius, parengė lenkų ansamblis „Jerycho“, jau minėtasis „GŠ ansamblis“ ir instrumentinis ansamblis „Morgaine“. Įdomi jau keletą metų festivalio rengėjų ir atlikėjų puoselėjama idėja – Abiejų Tautų Respublikos muzikos kūrėjų paveldą atlikti ir lenkų, ir lietuvių kalbomis, remiantis senaisiais spausdintais giesmių tekstų šaltiniais. Tą vakarą skambėjo žodžiai iš Stepono

Norbertas Rodenkirchenas, Sabine Lutzenberger

V. ABRAMAUSKO NUOTR.

Jaugelio-Telegos ar Merkelio Petkevičiaus reformatų giesmynų. Koncerte vėl dėmesį atkreipė atlikėjų vokalinis gerklinis stilius, kuris priminė folklorinę tradiciją (ar minėtos Korsikos, o gal būdingesnę slavų kraštams?), bet nustebino tokiu stiliumi giedama klasikinė Renesanso polifonija. Savotiškai disonavo ir tai, kad vokalistams pritarė aukštajai rūmų kultūrai atstovaujantys instrumentai – vargonai, violončelė, liutnia ir pan. Būtų įdomu išgirsti ir daugiau senosios kultūros tyrėjų ar folkloristų nuomonių apie tai, kiek anuometinė rūmų kultūra ir liaudies giedojimo tradicijos apskritai turėjo sąlyčio taškų – verta pasvarstyti, ar išvis jos galėjo susikirsti ir viena kitą veikti.

Baigiamasis festivalio koncertas „Bogurodzica“ (rugsėjo 26 d. Pranciškonų konventualų bažnyčioje) pristatė giedojimo dirbtuvių rezultatą. Dirbtuvėms šiemet vadovavo minėto lenkų ansamblio „Jerycho“ vadovas Bartoszas Izbickis, tarp užsiregistravusių muzikos entuziastų buvo ir „Jerycho“, ir „GŠ ansamblio“ narių. Programą sudarė daugiausia XVII a. giesmės iš Lenkijos ir Lietuvos liaudiškojo giedojimo tradicijos, ypač Švč. Mergelės Marijos valandos (Officium Parvum BMV), papildytos kompozicijomis iš Sapiegų rankraščio, taip pat Diomedeso Cato muzika. Šiame koncerte taip pat vadovautasi šia B. Izbickio idėja, išreikšta jau praeitų metų festivalyje: siekiama atkurti, kaip „žodinės liaudies tradicijos perduodama muzika patenka

į įmantresnę polifoninę aplinką ar įgauna instrumentinį akompanimentą“. Kaip minėjau, įdomu būtų pagvilinti ir labiau pagrįsti tokias koncepcijas, juolab kad Lietuvoje apie tokią bažnytinės muzikos atlikimo praktiką, atrodo, žinių nėra. Kai buvo išleistas pirmasis lietuviškas jėzuito S. Slavočinskio giesmynas (1646) ar pasirodė protestantų leidiniai, įdomu, kiek procentų paprastos liaudies tuomet apskritai mokėjo skaityti, juk jie buvo skirti aukštesnei, labiau akademiškai aplinkai. Labiausiai tikėtina, kad liaudiškos giedojimo tradicijos ir aukštosios muzikinės kultūros susitikimas įvyko tik XX a. pradžioje per Juozo Naujalio ir jo aplinkos liaudies giesmių harmonizacijas ir per choro muzikos kultūros atėjimą į bažnyčias.

Taigi, kadangi senosios muzikos tyrimuose ir autentiškumo paieškose nuostata „kas gali paneigti, kad taip nebuvo“ nėra itin tinkama, tenka apgailestauti, kad Lietuvoje trūksta profesionalių tokios muzikos interpretacijos tyrimų ar bent platesnių diskusijų. Gal tokios diskusijos galėtų vykti ir senosios muzikos festivalio, kuris rūpinasi autentiško atlikimo paieškomis, erdvėje?

Šiemet festivalis pristatė ir kelis viduramžių muzikos koncertus. Duete iš Vokietijos „Candens lilium“ muzikuoja viduramžių muzikos pionieriais vadinami dainininkė Sabine Lutzenberger ir fleitomis bei arfa grojantis Norbertas Rodenkirchenas. Jų koncerte Valdovų rūmuose (rugsėjo 24 d.) skambėjo muzika iš Sankt Galeno grigališkojo choralo rankraščių, Hildegardos Bingenietės giesmės, XIII a. giesmės Marijai iš „Huelgas“ kodekso ir „Llibre Vermell“ iš Montserato vienuolyno rankraščio Ispanijoje ir kt. Ispaniškąją temą pratęsė ir kito dueto – Carlos Babelegoto ir Peppe's Franos iš Italijos – koncertas (spalio 1 d.). Jie atliko muziką iš XIII a. žymiojo ispanų rankraščio „Cantigas De Santa Maria“, kuriame užrašyta daugiau kaip 400 giesmių Mergelei Marijai iš Kastilijos karaliaus Alfonso X rūmų aplinkos.

Pasibaigus festivaliui, kurį laiką senosios muzikos renginių tikrai trūksta. O lankantis koncertuose (kurių beveik visi vyksta bažnyčiose ir yra nemokami) vis dėlto kyla klausimas: kodėl juose tiek mažai publikos? Juk tikrų senosios muzikos entuziastų nemažėja?

Koncerto „Oratio Dominica“ akimirka

R. DAKŠEVIČ NUOTR.

Kamerinė muzika kaip muzikinė draugystė

Pokalbis su konkurso „Tallinn 2021“ žiuri nariais, profesoriais Ralfu Gothóni ir Marje Lohuaru

LUKRECIJA STONKUTĖ

Rugsėjo mėnesį Estijos muzikos ir teatro akademijoje įvyko I tarptautinis kamerinių fortepijoninių ansamblių konkursas „Tallinn 2021“. Tai pirmasis tokio tipo konkursas šalyje. Šia proga lankydamosi Estijos sostinėje, pakalbinau konkurso dalyvius, žiuri narius (vertinimo darbe dirbo ir prof. Valentinas Gelgotas). Siūlau pokalbį su konkurso komisijos pirmininku, suomių ir vokiečių pianistu, dirigentu, kompozitoriumi Ralfu Gothóni ir estų pianiste, Europos kamerinės muzikos mokytojų asociacijos pirminke bei šio konkurso sumanytoja Marje Lohuaru. Su žiuri nariais susitikome dieną po konkurso finalo, kuriame, beje, fortepijoninis trio iš Lietuvos „Meta“ pelnė trečiąją premiją.

Kokie Jūsų išspūdžiai po šio konkurso?

Ralf Gothóni: Esu nustebęs, kad per patį pirmą konkursą sulaukėme daug dalyvių. Atvyko net 18-a fortepijoninių kamerinių ansamblių iš viso pasaulio. Būsiu atviras – pasirodymų lygis tikrai buvo aukštesnis, nei tikėjausi. Vadinas, kamerinė muzika darosi vis svarbesnė, o muzikantai ima suvokti, kad bendradarbiavimas muzikinio meno pasaulyje yra labai svarbus. Neužtenka fenomenaliai atlikti Paganini Kapričo kaip solistui ir tikėtis, kad tavo karjera garantuota. Privalu gebėti bendrauti ne tik gyvenime, bet ir muzikoje.

Marje Lohuaru: Džiaugiuosi, kad konkursas pagaliau įvyko. Dėl pandemijos ribojimų reginys buvo nukeltas dukart. Labai gaila, kad daliai užsiregistravusių dalyvių nebuvo leista išvykti iš savo šalies. Taigi labai stengiausi, kad atvykusieji patirtų kuo mažiau rūpesčių, taisyklių ir galėtų koncentruotis į muziką, savo pasirodymus. Nepaisant to, labai džiaugiuosi aukštu dalyvių profesiniu lygiu, o tai reiškia, kad jaunajai kartai muzikavimas kartu yra svarbi meninio gyvenimo dalis. Esu maloniai nustebinta, kad sulaukėme dalyvių iš Nacionalinės P. Čaikovskio muzikos akademijos Kijeve, F. Liszto muzikos akademijos Budapešte, Guildhallo muzikos ir dramos mokyklos Londone. Tai įrodo, kad Estija turi didžiulį potencialą rengti konkursus.

Tai pirmasis fortepijoninių ansamblių konkursas Estijoje. Kodėl buvo svarbu surengti tokį renginį?

M. L.: Estijoje kamerinė muzika ir jos atlikimas turi gana stiprias tradicijas. Konkursų solistams yra tikrai nemažai. Tad labai džiaugiuosi šiuo visiškai nauju ir pirmuoju fortepijoninių ansamblių konkursu mūsų šalyje. Žinoma, vienas iš interesų buvo pristatyti estų kompozitorių kūrinius kameriniams ansambliams, kuriuos dalyviai pasirinktinai galėjo atlikti ir pelnyti specialųjį prizą.

Programos pasirinkimo reikalavimai buvo gana laisvi, nurodyti tik tam tikrų epochų rėmai. Ar tai viena iš strategijų patikrinti dalyvių kūrybiškumą?

M. L.: Tikrai taip! Buvo nepaprastai įdomu stebėti dalyvių pasirinkimus. Beje, daugelis pasirinko estų kompozitoriaus Erkki-Sveno Tüüro kūrinius. Tačiau nesu visiškai tikra, ar sprendimas suteikti gana daug laisvės programos pasirinkimui buvo teisingas.

R. G.: Mano nuomone, tai buvo teisingas sprendimas. Dalyviai turėjo progą „nardyti“ repertuaro platybėse. Be to, toks sprendimas atmetė pasiteisinimų galimybes, pavyzdžiui, „šis kūrinys buvo privalomas, tad neužteko laiko tinkamai pasirošti“.

Kokiais kriterijais remdamesi vertinote ansamblių pasirodymus?

R. G.: Daugelyje muzikinių konkursų egzistuoja pagrindinis ir bene svarbiausias kriterijus: jeigu norisi atlikėjas išgirsti dar kartą – tai geras ženklas. Tačiau nepaneigsiu fakto, kad kiekvienas žiuri narys turi savo subjektyvią nuomonę. Taigi puiku, kad konkursuose būna keletas turų, nes turime pakankamai laiko savo argumentams suformuluoti. Nerengėme grupinės diskusijos, kiekvienas susidarėme individualų požiūrį. Tokia strategija man priimtina. Daugelyje konkursų žiuri nariai praleidžia nemažai laiko aptarinėdami pasirodymus – manau, kad tai nėra gerai, nes taip gana lengva paveikti ar pakeisti kito nuomonę.

Ar ansamblių muzikavimas atskleidė skirtingų šalių mokyklų savitumą?

R. G.: Labai įdomus klausimas. Maždaug prieš 40 metų vyravo nuomonė, kad azijiečių muzikos samprata ir atlikimas yra labai nutolęs nuo vakariečių. Netiesa. Azijiečiai turi kitokias tradicijas, mokymo(si) sistemas ir strategijas, tačiau jie pasiekia tokį patį rezultatą kaip ir vakariečiai.

M. L.: Visiškai pritariu. Tam pačiam rezultatui pasiekti mes naudojame skirtingas technikas ir pasirošimo būdus. Tik tiek.

R. G.: Pagalvojau, kad kiekvienas tarptautinis politikų forumas turėtų prasidėti klausantis Beethoveno kvartetų. Muzika yra universali kalba, padedanti nusiraminti, susikonsoliduoti ir taikiai spręsti bet kokius iškilusius klausimus.

Ar grojant kameriniame ansamblyje svarbu būti gerai draugais?

R. G.: Bendradarbiavimo pradžioje tai yra labai svarbu, pateiksim pavyzdį. Yra nemažai pasaulinio lygio styginių kvartetų, kurių muzikantai vienas kito neapkenčia. Net į bendrus koncertus jie keliauja skirtingais lėktuvais, apsistoja skirtinguose viešbučiuose, kai kurie net nebesiteikia drauge repetuoti, mat nesutaria dėl „teisingo la natos aukščio“. Kvartetas susitinka tik scenoje, per koncertą. Tačiau tie koncertai vis vien yra labai geri, ir tik todėl, kad prieš dvidešimt ar trisdešimt metų jie buvo itin artimi draugai ir praleido daug laiko kartu repetuodami.

Profesoriau Gothóni, Jūs vedėte meistriško kursą konkurso dalyviams. Kokius pastebėjote jaunųjų atlikėjų trūkumus ir stiprybes?

R. G.: Visi ansambliai buvo labai skirtingi. Tačiau pastebėjau vieną bendrą visų atlikėjų bruožą – pernelyg sureikšminamos neteisingai pagrotos natos ar intonaciniai niuansai. Atlikėjas neturi bijoti klysti. Juk klausytojai tikisi išgirsti įdomiai atliktą muziką, o ne stebėti muzikanto įtampą ar baimę dėl galimų techninių nesklandumų. Prisiminkime, kad nė vienas nesame tobulas. Dar grojime pasigedau jautrumo. Dažnas jaunas atlikėjas mano, kad jautrumas ir atvirumas muzikoje yra pavojus nepatikti ar neįtikti, ypač konkursuose. Pažvelkime į šiandieninius populiariosios muzikos atlikėjų koncertus, jie scenoje energingai šokinėja, rėkia – tai aš vadinu savęs pristatymu, ne muzikos atlikimu. Tačiau klasikinė muzika yra visiškai kitas pasaulis. Čia svarbu išreikšti muzikos charakterį, ištransliuoti savo dvasinį pasaulį. Manau, kad jautrumo muzikoje stygius iš dalies yra ir pedagogų darbo klaida. Dažnas siekia išmokyti studentą groti pagal konkrečios epochos stiliistiką ar taisykles. Tokiu atveju jaunas atlikėjas išspraudžiamas į tam tikrus rėmus, iš kurių vėliau labai sunku išsilaikinti. Meistriško kursų dalyviai ganėtinai

Janis Maleckis, Evan Rothstein, Marje Lohuaru, Ralf Gothóni, Valentinas Gelgotas

R. JAKOBSON NUOTR.

Konkurso „Tallinn 2021“ komisijos pirmininkas Ralfas Gothóni ir žiuri nariai

ORGANIZATORIŲ NUOTR.

įsitempę, tačiau tokią būseną vertinu teigiamai – vadinas, vidinis muzikanto pasaulis yra aktyvus.

Ar teigtumėte, kad šiandien kameriniai ansambliai turi didesnes perspektyvas nei solistai?

R. G.: Sudėtinga atsakyti. Daugelis kamerinių ansamblių narių aktyviai koncertuoja orkestruose arba kaip solistai. Tokiu atveju itin sunku išlikti ansamblyje. Tačiau tų, kurie yra susitelkę tik į kamerinės muzikos atlikimą, ateities galimybės didžiulės. Žinoma, labai svarbu turėti profesionalų vadybininką.

M. L.: Atrodo, kad kamerinių ansamblių ateitis darosi vis šviesesnė. Šiam konkursui aktyviai ieškojome partnerių, nes Estijoje yra nemažai koncertinių agentūrų. Mano nuostabai ir dideliame džiaugsmui, sulaukėme net devynių agentūrų teigiamo atsako. Jie buvo sužavėti fortepijoninių kamerinių ansamblių konkurso idėja, o mes galėjome įsteigti devynis specialius prizus.

Ar konkursą planuojate rengti kasmet?

M. L.: Pripažinsiu, kad šiuo klausimu vis dar diskutuojame. Tačiau svarbiausia, kad turime dosnius ir entuziastingus rėmėjus, stiprius

administracinius šaltinius, puikią Estijos muzikos ir teatro akademijos Didžiąją salę bei daug potencialių dalyvių ateinantiems konkurso metams.

Galbūt kitame konkurse ką nors siūlytumėte pakeisti?

R. G.: Atvirai pasakius, net nepagalvojau apie tai. Nepastebėjau jokių trūkumų. Visi konkurso aspektai buvo kruopščiai apgalvoti, organizacija puiki ir sklandi.

M. L.: Norėčiau pakviesti dar daugiau muzikologų arba žurnalistų. Jaučiame pareigą ir poreikį papasakoti apie šį renginį ir jį viešinti kiek įmanoma plačiau. Man buvo svarbu įtraukti būtent jaunosios kartos muzikologus, ne vien iš Estijos, mat tai puiki galimybė jiems išvykti svetur, pokalbiuose susipažinti su skirtingų šalių muzikais, išgirsti puikios muzikos. Tai neįkainojama patirtis jų muzikologinei atečiai. Labiausiai džiaugiuosi meistriško kursų galimybe. Esu tikra, kad kursuose jaunieji atlikėjai įgijo žinių, kurios išliks visą gyvenimą. Visų žiuri narių vardu noriu pasakyti, kad mes labai vertiname ir palaikome jaunuosius atlikėjus bei jų sunkų darbą.

Dėkoju už pokalbį.

Tu nesi pasaulio centras

Dainiaus Gavenonio režisuotas spektaklis „Laisvė“

KAMILĖ ŽIČKYTĖ

Bandai kažką pasakyti, bet viskas skamba banaliai. Žmonės juk retai mąsto patys. Tiksliau būtų sakyti, kad mąstome grupėmis ir daugumą sprendimų vis dėlto lemia emoci-nės reakcijos ir jausmai. Kartais juokaujame, kad nenorint pyktis su draugais ir artimaisiais reikia vengti dviejų esminių temų – pokalbių apie politiką ir religiją. Bet tuo pačiu metu manome, kad Lietuvai atkūrus nepriklausomybę tampame vis humaniškesne, teisingesne ir laisvesne šalimi. Apsidairykime! Pastaraisiais metais „draudžiamųjų“ sąrašą papildė ir vakcinacijos tema, diskusijos apie „teisingą šeimą“ bei LGBTQ asmenų teises, ir ne tik. Čia ir sustokime. Ar kada susimąstėte, apie ką ne tik su kaimynais, bet ir su artimaisiais vengsime kalbėti rytoj?

Vienas iš tabu galėtų būti eutanazija. Nuo 9-ojo dešimtmečio vidurio prasidėjo ginčai dėl eutanazijos įteisinimo, tačiau Ispanija Europoje yra tik ketvirta šalis po Nyderlandų, Belgijos ir Liuksemburgo, kurioje šių metų vasarą įsigaliojo įstatymas, pripažįstantis teisę oriai numirti. Ar žinojote, kad nuo 1942 m. Šveicarijoje yra legali „savižudybė su pagalba“, tačiau visos eutanazijos formos vis dar prieštarauja įstatymams? „Savižudybė su pagalba“ legali tol, kol motyvai nėra savanaudiški. Ir čia dar viena tema svarstymams: kada noras mirti yra savanaudiškas, o kada – ne? Šveicarijoje užtikrinama, kad psichikos ligomis sergantys žmonės visų pirma bus siunčiami į prevencijos ir paramos tarnybas, kad bus apsvaistytos visos kitos alternatyvos ir kad „savižudybė su pagalba“ bus prieinama tik tiems žmonėms, kurie turi rimtų sveikatos sutrikimų ir savižudybę racionaliai suvokia kaip vienintelę

Dainius Gavenonis ir Rasa Samuolytė spektaklyje „Laisvė“

galimą išeitį. Svarstant, įteisinti eutanaziją ar ne, niekada nebus viena-reikšmiško atsakymo. Iškyla daug aspektų: žmogiškumo, religijos, politikos, medicinos, moralės.

Nieko keista, kad eutanazijos įteisinimui įnirtingai priešinasi Katalikų bažnyčia, teigdama, esą žmogus savo noru ar kito žmogaus padedamas iš gyvenimo pasitraukti negali. Popiežius Benediktas XVI anksčiau eutanaziją yra prilyginęs Bažnyčios smerkiamiems abortams, tai yra tam tikrai žmogžudystės formai. Bažnyčia griežtos pozicijos laikosi ir savižudybių, vienos lyties asmenų santykių įteisinimo klausimais, regis, priešinasi visai žmogaus teisių evoliucijai. O kas būtų, jei ateityje visi įgytume savanorišką teisę mirti? Apie šį iš vienos pusės humanizmo kraštutinumą, iš kitos humanizmo laimėjimą – režisieriaus ir aktorius Dainiaus Gavenonio sukurtas spektaklis „Laisvė“, parodytas Vilniaus tarptautinio teatro festivalio „Sirenos“ lietuviškoje programoje.

VšĮ „Darbininkai“ ir Oskaro Koršunovo teatro prodiusuotas spektaklis vyksta mažutėje OKT studijoje, čia savame moralės ir įsitikinimų, individo laisvės idėjos labirinte ir

paklaidinamas žiūrovas. Bažnyčios instituciją kanadiečių dramaturgas Martinas Bellemarėas savo to paties pavadinimo pjesėje eliminuoja, sprendimo teisę palieka žmogui, kuriam gyvenimą baigti padeda valstybė. Ir ne pačią mirtį, o laisvę spręsti, Bažnyčią atskyrus nuo valstybės, laikyčiau žmonijos pasiekimu. Iš pirmo žvilgsnio dramaturgas vaizduoja arba mums dar nepažinų, arba tobulą netolimos ateities gyvenimą: trumpomis videoištraukomis savo meilę liudija tėvai – aktorės Rasos Samuolytės Merė ir Dainiaus Gavenonio Polis. Darnioje šeimoje auga vienturtis, ką tik pilnametystės sulaukęs sūnus Maksas, kurį vaidina Laurynas Jurgelis. Čia dar yra ir šeimos draugas, dar vienas „standartinis“ gyventojas bei Polio „verslo“ partneris Piteris – Aleksas Kazanavičius.

Žiūrovas pakviestas į pirmą Makso darbo dieną tėčio kontoroje. Personazų sakiniai lakoniški, poelgiai užtikrinti, sterili ir scenografo Dainiaus Liškevičiaus aplinka, tamsūs, nepretenzingi Gerūtos Navickaitės kostiumai, ir į praeitį vis grąžinantys dokumentiški Aurelijos Maknytės vizualiniai intarpai. Tačiau tik pasirodžius jaunutei

Rasa Samuolytė ir Aleksas Kazanavičius spektaklyje „Laisvė“

E. VISOCKO NUOTRAUKOS

kandidei (Žygimantė Elena Jakštaitė) ryškėja ir pjesės tragizmas. Kontora – valstybinė įstaiga, į kurią kreipiasi nuo gyvenimo pavargę ir mirti pasirengę žmonės. O mirti pačių pasirinktu būdu jiems padeda įstaigos darbuotojai. Taigi, čia įgyvendinama ta pati anksčiau minėta „savižudybė su pagalba“. Bet viena yra suvokti galimybę, žinoti, kad mirdamas būsi ne vienas, o kita – matyti, kaip ta galimybė nori panaudoti artimasis. Visų nuostabai, antrojo pokalbio į kontorą žengia Merė. Du pokalbiai ir mirtis. Arba vienas pokalbis ir visas likęs gyvenimas. Atrodo, teisingų atsakymų nėra – juk kiekvienas dabar turi apsisprendimo teisę!

Šiuo pjesės momentu aktoriai įniršta, blaškosi prieš pat žiūrovų akis: Merė argumentuoja tokį savo žingsnį ir pasakoja apie nuolatinę psichologinę kančią gyventi, Maksas ir Polis ieško būtų sustabdyti pasitraukti nusprendusią mamą ir žmoną, aktorių veidais teka ašaros. Juk Merės gyvenimas iš šalies atrodė toks gražus! Dramatišką įniršį keičia susitaikymas ir ramybė. Vienturtis Piteris iš karto reaguoja šaltai, iš pirmo žvilgsnio gerbdamas apsisprendimą, bet iš tikrųjų

įrodydamas savo nejautrumą ir tam tikrą nužmogėjimą. Juk vis tobulėjant medicinos technologijoms ateityje mums bus užtikrinta geriausia sveikatos priežiūra istorijoje. Bet kaip tik dėl šios priežasties tikriausiai visą laiką ir sirgsime. Juk kažkur kūne vis tiek kas nors bus ne taip. O labiausiai „sirgs“ mūsų psichinė sveikata.

Savižudybė, psichologiniai išgyvenimai, priežasčių ir pasekmių analizė nėra svetimos temos mūsų teatre. Vis dėlto pjesėje „Laisvė“ savižudybės tema aptariama ne iš mums įprastesnės psichologinės, o iš moralinės perspektyvos, į šį pasirinkimą žvelgiant racionaliau. Tačiau pjesės tekstui skambant scenoje, kad ir kokia ji būtų maža, gimsta teatras. Tiksliau, tas apgaulingas teatrališkumas. Situacija lyg ir jautri, bet kartu pernelyg naivi ir dramatiška, argumentai lyg ir įtikina, bet yra sakomi skubant, neužtikrintai dėliojant loginius kirčius ir pauzes. Todėl sutikti, kad tema įdomi, svarbi, nagrinėjanti dar iki galo neišspręstą ir turbūt neišsprendžiamą socialinę, moralinę, religinę dilemą, – galima, bet patikėti ir pagrįsti – sunku. Net jei ir mąstome grupėmis.

Anonsai

LKO ir Massimo Mercelli fleitos virazai

Spalio 16 d. Nacionalinėje filharmonijoje su Roberto Šerveniko diriguojamu Lietuvos kameriniu orkestru (LKO) koncertuos fleitos virtuosas iš Italijos Massimo Mercelli. Skambės įvairių kompozitorių kūriniai, o koncerto antraštė – „Iš ekrano nužengusi muzika“ – sufleruoją, kad programoje bus ir kino filmų muzikos.

Ne pirmą kartą Lietuvoje viešiasiantis solistas Massimo Mercelli gastroliuoja nuo Niujorko „Carnegie Hall“ iki Buenos Airingų „Teatro Colón“, nuo Sankt Peterburgo iki Jeruzalės. Apie šį talentingą solistą, žinomų fleitininkų Maxence Larrieu ir André Jaunet mokinį, „American Record

Massimo Mercelli

D. MATVEJEVO NUOTR.

Guide“ rašė: „Fleitininkas Massimo Mercelli groja šiltai, grakščiai, atvirai – itališkai, kaip dainuoja belcanto...“.

Muzikas daug koncertuoja ir solo, ir su garsiais užsienio kolektyvais. Devyniolikos metų jis jau buvo Venecijos „Teatro La Fenice“ fleitų

koncertmeisteris, netrukus pelnė „Premio Francesco Cilea“, tapo kelių konkursų laureatu.

M. Mercelli bendradarbiavo su Philipu Glassu, Krzysztofu Pendereckiu, Jurijumi Bašmetu, Jeanu-Pierre'u Rampaliu, Cecilia Gaudia, Peteriu-Lukasu Grafu ir kitais

garsiais muzikais, grojo su Berlyno filharmonijos, Vienos simfoniniu, „Maskvos solistais“, Europos Sąjungos kameriniu, „I Virtuosi Italiani“, Romos operos teatro, „Zalcburgo solistais“, Maskvos kameriniu, Rygos filharmonijos ir kitais orkestrais.

Solisto su LKO ir dirigentu Robertu Šerveniku rengiamo vakaro programoje įdomiai derės baroko kompozitorių Arcangelo Corelli ir Giuseppe's Tartini koncertai ir mūsų dienų kūrėjų opusai – vieno ryškiausių šių dienų Amerikos kompozitorių Johno Paulo Corigliano „Voyage“ („Kelionė“), italų kompozitoriaus ir violončelininko, postminimalisto Giovanni Sollimos „Contrafactus“ ir jaunos lietuvių kompozitorės Monikos Zenkevičiūtės „Pocket“ („Kišenė“). Pastaroji kompozicija 66-ajame radijo įrašų šiuolaikinės muzikos konkurse „Tarptautinė kompozitorių tribūna“ (Rostrumas) pateko į

rekomenduojamų transliuoti kūrinių dešimtuką.

Koncerto pabaigoje girdėsime legendinio Ennio Morricone's muziką kino filmams, aranžuotą fleitai ir kameriniam orkestrui. Skambės Trys pjesės fleitai ir styginiams iš muzikos filmams: „Kill Bill“ („Nužudyti Bilą“), „A Fistful of Dollars“ („Už sauja dolerių“) ir „Mission“ („Misija“).

LKO, fleitininko Massimo Mercelli ir dirigento Roberto Šerveniko koncertas „LKO ir Massimo Mercelli fleitos virazai. Iš ekrano nužengusi muzika“ vyks spalio 16 d., šeštadienį, 19 val. Filharmonijos Didžiojoje salėje. Primename, kad Filharmonijos koncertuose yra būtinas galimybių pasas. Daugiau informacijos: www.filharmonija.lt.

LNF INF.

Teisingumas teatre įmanomas

Spektaklis „Eichmannas Jeruzalėje“ festivalyje „Sirenos“

INGRIDA RAGELSKIENĖ

Prakeikiau tą dieną, kai sutikau recenzuoti Vilniaus tarptautiniame festivalyje „Sirenos“ pristatytą slovenų režisieriaus Jernejaus Lorenci spektaklį „Eichmannas Jeruzalėje“. Nors kaip žiūrovė išėjau sukręsta ir pakylėta teatro įtaigos, aktorių atsidavimo temai, ir dar pilnomis kišenėmis rėmėjų dalinto šokolado, jau išėdus į namų link riedančią mašiną ėmė graužti aitrus nerimo kirminas. Apie ką turėsiu rašyti šiame tekste, kokią žinutę juo perduoti? Ar tai dar viena likimo suteikta galimybė atsiprašyti, bet šiuo atveju – už ką? Kaltė gali būti net karstelėjusio šokolado skonio, na, kaip to šokolado, vokiečių karininkų prieš kameras dalinto vaikučiams koncentracijos stovyklose arba mažiesiems murziam užimtuose priešų kaimuose.

„Teisingumas? Teatre? Įmanomas!“ arba šitaip – „Teisingumas teatre. Įmanomas“, o gal geriau taip – „Teisingumas. Teatre įmanomas?“ Ši variacija skyrybos ženklais teksto pavadinime yra tik apie teisingumą, kuris pasivijo Eichmanną praėjus 60 metų po mirties bausmės įvykdymo. Nes Lorenci spektaklį „Eichmannas Jeruzalėje“ reikėtų traktuoti kaip pagaliau išsipildžiusią, realizuotą galimybę atiduoti kaltinamąjį tarptautiniam tribunolui, tebūnie vykstančiam skirtingų šalių teatrų scenose, bet jau neapsiribojant vienos šalies apeliavimu į išskirtinę teisę bausti. Spektaklis „Eichmannas Jeruzalėje“ Vilniuje išties nuskambėjo kaip postkaltinimas ir postprocesas prieš asmenį, kuris jau nubaustas ir iš dalies dėl tos bausmės tapęs istorija.

Tokio pobūdžio meniniai projektai kaip „Eichmannas Jeruzalėje“ prasideda nuo ilgo ir kruopštaus tyrimo. Daugybė meninės ir dokumentinės medžiagos, kurią turėjo atrinkti spektaklio kūrėjai, santykis su tuo, kas per procesą buvo skaitoma ir žiūrima, tapo savotišku veiksminiu spektaklio stuburu bei įkvėpimu dialogams. Mažai to, tyrimo kaip meninio sprendimo raktas peraugo sceną, jis buvo nukreiptas į mus – žiūrovus. Spektaklis rodytas didžiojoje Lietuvos rusų dramos teatro salėje. Retas kūrėjas yra išnaudojęs unikalią šio teatro žiūrovinę erdvę. Daugelį sužavi scenos gilumoje esančios įspūdingos durys į dekoracijų sandėlį, dažniausiai ten ieškoma vartų į anapusybes. O kroatai savo spektakliui ne tik nurengė, atvėrė visą didžiosios scenos erdvę, bet ir pasitelkdami šviesas, garsą įtraukė į spektaklio eigą žiūrovų salę.

Mes turėtume įprasti būti teatre, stebėti veiksmą scenoje, esant maksimaliai šviesai žiūrovų salėje. Šviesa neleidžia atsiriboti, pasislėpti ir gimti iliuzijoms. Kol „Eichmanno Jeruzalėje“ teisingumo paieškos metodika buvo reprezentuojama iš esmės krematoriumo krosnies viduriais virtusioje scenoje, mes, žiūrovai, buvome įtraukti į procesą skirtingomis, tik teisingumo procese svarbiomis tampančiomis funkcijomis. Iš pradžių tapome eiliniaais stebėtojais, pakviestais užfiksuoti nusikaltimo aplinkybių, susipažinti su kaltinamuoju ir nukentėjusiaisiais, bet pamažu mūsų, žiūrovų, funkcija ėmė panašėti į specialiųjų liudininkų statusą: parodymų daugėjo, o tyrimo turinys nebeleido likti neutraliems, neįsitraukusiems. Galiausiai atėjo

Scena iš spektaklio „Eichmannas Jeruzalėje“

D. MATVEJEVO NUOTR.

akimirka, kai visi tapome prisiekusiaisiais – savotiška iš žiūrovų sudaryta didžiąja žiuri, – o tai reiškia neatšaukiamą prievolę priimti nuosprendį. Ir tik pačioje pabaigoje tapo aišku, kad tikrasis mūsų statusas šiame procese – išteisintieji.

Režisierius Lorenci ir „Eichmanno Jeruzalėje“ atžvilgiu lieka ištikimas savo autorinio teatro vizijai. Jo kūrybiniam braižiui būdingas sąmoningas atsiribojimas nuo nagrinėjamos temos aplinkybių, siekiant suformuluoti kuo asmeniškesnį santykį su spektaklio herojumi. Šis kūrybinis principas padeda kūrėjui atrasti labai tikslią, šiuolaikišką intonaciją ir dovanoja publikai atpažįstamumo, galimybės susitapatinti, išgyventi itin asmenines situacijas, vaidinamas teatro scenoje, patirtis. „Sirenose“ parodytame Lorenci spektaklyje matėme aštuonis aktorius – tris moteris, penkis vyrus, taikiai sėdinčius prie stalo, tokius kasdieniškus, panašius į žmones, nuolat sutinkamus

Vilniaus gatvėse, su kiekvienu iš jų labai lengva susitapatinti. Vėliau matome tuos aštuonis žmones, besimatuojančius žydų tautos išgyventas pragariškas kančias, pažeminimą, mirtį. Antroje dalyje jie atsisuka į savo tautos nacionalinius herojus ir monstirus, galiausiai atskleidžia mums asmenines istorijas, dalinasi vaikystės traumomis.

Finalinė daina sugrąžina prie pagrindinės „Eichmanno Jeruzalėje“ temos – išteisinimo ir paralelinės – atleidimo, susitaikymo su savo tėvais, tėvu. Įdomu, kad spektaklyje nenaudojamas priešistorės epizodas, kaip Eichmannas pateko į Izraelio teisingumo rankas. Paradoksas: už nusikaltimus žmonijai nubaustą asmenį išdavė, pakišo meilė savo šeimai. Mat jau po karo pasprukęs į Argentiną ir pradėjęs gyventi pilką, minioje pasislėpusio nevykusio komersanto gyvenimą, jis negalėjo ištvirti be savo *liebling* Veronikos ir trejeto sūnų. Išsikvietęs pas save šeimą, susilaukęs dar vieno sūnaus,

pradėjęs gyventi mažo žmogaus laimingą gyvenimą, jis tikriausiai prarado budrumą, nustojo saugotis, o juk iš tiesų niekada ir nesijautė nusikaltėlis, daugių daugiausia – istorinių aplinkybių auka. Galiausiai šeimos narių, niekada neslėpusių savo tikrosios pavidės, poelgiai kasdieniame gyvenime lėmė, kad Eichmannas pateko į teisingumo rankas ir sulaukė atitinkamo nuosprendžio.

Istorija byloja, kad du iš keturių Eichmanno sūnų grįžo į Europą. Vienas jų – Ricardo Francisco Eichmannas – tapo archeologu, dėstė prestižiniame Heidelbergo universitete. Pasak legendų, savo pirmą paskaitą studentams pradėdavo nuo to, kad pasisakydavo pavardę ir įvardydavo, kas yra jo tėvas. Paskui ištardavo kitą frazę: „Jei manote, kad mano pavardė reiškia priklausymą naciams, prašyčiau išeiti iš auditorijos.“ Būtų įdomu sužinoti, kiek buvo tokių – išėjusių. Antrą savo vardą Ricardo Francisco gavo jo tėvą gelbėjusių vienuolių garbei. Eichmanno jaūnėlis turi du sūnus.

Pliušiniai neramumai

Oliverio Frljičiaus spektaklis festivalyje „Sirenos“

DOVILĖ ZAVEDSKAITĖ

Oliverio Frljičiaus spektaklis „Mūsų smurtas ir jūsų smurtas“, viešojoje erdvėje pristatomas kaip provokuojantis, dalies žiūrovų sutiktas kaip bjauriai tiesmukas, mano supratimu, odą pjauna vis dėlto labai švelniai, lyg žaistų su pliušiniais žvėreliais. Žiūrint spektaklį ne kartą kyla mintis, kiek daug vaikiškai primityvių žaidimų teatre suveikia kaip smogiamoji jėga. Štai mums prieš akis meluoja, kad visiems iš eilės pjauna galvas. Bet meluoja taip esetiškai ir rišliai, kad šturpsta oda. Ir kaip tik tai, kad mes grožimės žudymo choreografija, kad laukiam nesulaukiam, kol scenos gilumoje tarsi dovaną po eglute paguldys kitą negyvėlį, yra tas vakarietiškos

prabangos mąstyti apie realybę efektas, kurį kritikuoja Frljičius. Vis dėlto man į akis pirmiausia čia krinta ne vienpusė europocentrinio mąstymo kritika, bet animaciniams filmams būdingo scenų primityvumo poveikis: viskas aišku kaip dukart du, o vis tiek išeina penki.

Frljičiaus teatras – labai koncentruotas, greito tempo, gerai sukalta prasmės ir ženklų lipdinys. Čia manipuliuojama beveik kūdikiškai paprastais vaizdiniais, kuriems sukrečiančio krūvio suteikia arba dramaturgija (dramaturgas Marinas Blaževičius), arba kardinalūs kontrastai. Po linksmos dėkingumo dainelės čia eina *fuck*ų jūra, „Tylios nakties“ melodijos švelnumą papildo nuogų kūnų laizymas ir dirginančios glamonės, linksmai

rankutėse plevėsuojančias vėliavas keičia vėliava-tamponas, dailiai, kruopščiai ir preciziškai ištraukiamas sudrėkęs iš vaginos. Juodais maišais uždengtomis galvomis vienodai aprengtos struktūrinio smurto aukos šoka stepą ir kitus grakštumus, o prieš kiekvieną galvos pjovimo aktą dailiai trinkteli būgnelis. Ne veltui pradžioje paminėjau pliušinius žvėrelius – padėkime pliušinį meškiuką į tinkamą kontekstą (pvz., tuščią vaiko kambarį) ir jis virst kriminaline kronika. Kontekstais ir kontrastais žongliuoja ir Frljičius – būtent atsidūrę vieni šalia kitų, įvairūs ženklai ir gestai čia įgauna naujas formas: linksmi veidai persikreipia, glostymas virsta smūgiu.

Tai nėra subtilus menas – viskas čia drebiama ir teškiama į akis, be

užuolankų kaltinant mus, europiečius, teatro mat mėgėjus, begėdiškai neturinčius normalių problemų ir plevėsiškai susirinkusius į „Sirenas“. Kalti mes dėl visko: dėl to, kad esame europiečiai, kad vartojame meną, kad verkiame dėl teroro išpuolių Paryžiuje, kad mūsų vaikai linksmai valgo *Happy meal*’us, kai kitų vaikai kituose kraštuose iš viso nėra valgę. Taip, manipuliuojama čia tiesiai ir be užuolankų, o tai erzina taip, kad negali nežiūrėti. „Kol Europoje nežus bent keturi milijonai žmonių, tol taikos nebus“, – teigia spektaklio herojai, tyrinėdami smurto prieš europiečius ir smurto prieš *siruse* & Co skirtumus. Nors idėja, kad negalime džiaugtis gyvenimu, kol kitame žemyne, kitoj šaly ar kitame bute yra kažkas, kas kenčia, mane siutina, šis

visokeriopas vidinis šėlsmas ir yra Frljičiaus siekiamybė. Tikslas – užkurti kūnus, užkurti protus, o suteikus progą auditorijos klausimams atsikratyti atsakomybės dėl užsikūrusių organizmų ir į juos teatsakyti: „I’m an actor. I just do stuff. I just say things“ („Esu aktorius. Tiesiog atlieku dalykus. Tariu žodžius“).

Tai, kas atrodo kaip kaltės generavimo mašina, tėra mūsų dirglumą tyrinėjantis žongliravimas įvaizdžiais, žodžiais, vaizdais, nesibaiminant užgauti politinę saviwertę ar pasirodyti banaliam. Vis dėlto svarbiausias tikslas čia lieka meninis – sukurti teatro kūrinių kaip suktis nesiliaujantį kaleidoskopą, suvertą vos ne iš pramogai

NUKELTA Į 7 PSL.

Pasimetusiųjų karta

Kamilės Gudmonaitės „Ledynai“ festivalyje „Sirenos“

AISTĖ ŠIVYTĖ

Kartų skirtumai – viena iš populiarių konflikto temų. Kur pažvelgsi, visur gali rasti jo apraiškų – naujienų portaluose neretai tenka matyti straipsnių apie tai, kad jaunoji karta serga depresija, yra kamuojaama nerimo, nėra linkusi pirkti nekilnojamojo turto, daugiau užsiima individualia veikla arba pragyvena iš socialinių medijų. Visad juntama tokių teiginių potekstė, kad „jaunoji karta išlepusi, neturinti nei moralinio kompasas, nei tikro darbo ar darbo etikos“. O tokiose socialinėse platformose kaip „TikTok“ ar „Instagram“ strėlės lekia vyresniųjų kartos link – nuo smagaus jos stiliaus, įpročių ar pasaulėžiūros pajuokimo, stereotipškų parodijų trumpuose vaizdo įrašuose iki kaltinimų homofobija, transfobija, rasizmu, nekvėstionuojamo konservatyvumo sukeltomis traumomis bei iššvais-tytais žemės resursais.

Kartų konfliktas yra ir pagaliau Lietuvą iš Estijos „Vaba Lava“ teatro pasiekusio Kamilės Gudmonaitės spektaklio „Ledynai“ (rodytas rugsėjo 24 d. festivalyje „Sirenos“) tema. Tik šiame kūrinyje nepamatsime preciziškai išskirtų „kūdi-kių bumo“, X, Y ar Z kartų. Čia viskas kiek paprasčiau, o kartu ir daug artimiau vietiniam kontekstui. Scenoje susitinka dvi kartos, kurių skirtis nesvetima posovietinio bloko valstybėms: tie, kurie mena gyvenimą sovietmečiu, ir tie, kurie gimė jau po nepriklausomybės paskelbimo.

Tačiau pirmas spektaklyje žiūrovus pasitinka mažas berniukas. Jis – šio spektaklio pasakotojas, vedėjas, nei jaunosios, nei senosios kartos

atstovas. Dar per jaunas, o galbūt jau ir per vėlai gimęs, kad galėtų sulaukti dažniausiai priekaišto gaidelę turinčio pavadinimo „nepriklausomybės vaikas“. Jo akimis, kartų konfliktas nėra toks svarbus, jei išvis egzistuoja, – ar jums dvidešimt, ar penkiasdešimt, vaiko akyse esate tiesiog „suaugėlis“. Berniukas pasiūlo žiūrovams paprastą žaidimą – pakelti ranką, jei jūsų atsakymas į užduotą klausimą yra „taip“. Klausimai patys įvairiausi – nuo „Ar žiūrėjote MTV?“, „Ar buvote hipis?“, „Ar vaikystėje švęsdavote Kalėdas?“, „Ar esate naudojęsis „Tinderiu“?, „Ar mėgstate „The Beatles“?“, iki „Ar atsimenate Baltijos kelią?“, „Ar manote, kad sovietmečiu buvo geriau?“, „Ar jaučiatės vienišas?“. Įdomu stebėti salėje kylančias rankas, per atsakomus klausimus ne tik išsiskiriančias, bet ir sujungiančias skirtingų amžiaus grupių patirtis. Justai, kad žaidimas išjudino, suartino žiūrovus, – toks publikos tarpusavio susipažinimas nuleido apsaugines sienas ir paskatino aktyviai klausytis.

Kartu šis žaidimas suteikia pretekstą prasidėti konfliktui ir į sceną pakilti tarp žiūrovų įsimaišiusiems aktoriams. Čia nebandoma išskirti individo, aktoriai neveikia kaip asmenybės – kova vyksta tarp dviejų chorų, sumažintų ir supaprastintų, stereotipinių kartos versijų. Vyresnės kartos atstovai – konservatyvūs, tvarkingi, akies nerėžiantys realistai. Jie kaltina kitą chorą, daug spalvingesnį ir jaunesnį, narcisizmu, tinginyse, priklausomybe nuo palai-kymo ir pagyrimų už menkiausią darbėlį ar idėją, teigia, kad pasaulis ir neturi būti džiuginantis. Įdomu, kad vyresniųjų choro tekstas sukurtas iš garsių Lietuvos asmenybių

Scena iš spektaklio „Ledynai“

„VABA LAVA“ TEATRO NUOTR.

pasisakymų socialinėse medijose (dramaturgė Teklė Kavtaradzė). Užuoť dvejopus, ar spektaklio kūrėjai sugebėjo realistiškai sukurti konflikto argumentus, telieka sėdėti ir stebėtis, kad išdainuojami dokumentiniai tekstai – ne kokio krūminukės filosofo išvedžiojimai. Ir vietomis pakrizenti, nes teatro scenoje ši retorika įgauna saldų absurdo humoro poskonį.

Vis dėlto šio spektaklio tikslas nėra svaidytis argumentais, kol kažkuri pusė turės nusileisti ir pripažinti, kad buvo neteisi. Žinutė, kad nesame tokie jau skirtingi, čia atsiskleidžia palengva. Iki tol dar sugebai apsigauti, nejučia mintimis pasmerkti vieną kartą ir pritarti kitai. Du kartus spektaklyje pasikartoja tokia scena: aktorė pasakoja, kaip vėlų vakarą pasiklydo svetimame mieste, naudodamasi „Google Maps“. Nesėkmingos aplinkybės vos spėja kristi viena ant kitos – telefonas

baigia išsikrauti, nėra ko paklausti kelio, nesiseka rasti tušinuko adresui užsirašyti. Pirmą kartą istoriją pasakojant jaunai merginai, mintys pačios nejučia ima transliuoti tikrame gyvenime ne kartą išklaustus vyresniųjų choro argumentus: „jaunimas priklausomas nuo ekranų, be telefono paprasčiausiai prapultų“. Tačiau ką belieka sakyti, kai tą pačią istoriją ima pasakoti vyresnė moteris? Istorija skamba visiškai kitaip, ir nors nepasikėtė nei žodžiai, nei intonacija, tarp šių dviejų moterų susikuria veidrodis, atspindintis žiūrovo nusistatymus.

„Ledynai“ nustebino įspūdingai gausiu, dinamišku ir darniai sujungtu raiškos priemonių koliažu. Choras, dokumentinis tekstas (kuris kartu skamba ir kaip puikus „Spoken word“ poezijos kūrinys), charakteringas, spalvomis, šriftais ir pauzėmis ar jų nebuvimu ekranuose vaidinantis subtitrų tekstas,

kelių dešimčių telefonų garsiakalbiuose skambantis „Google Maps“ nurodymų performansas, dokumentinis režisierės ir jos mamos vaizdo pokalbis – visa tai nepas-tebimai ištirpsta per pusantros spektaklio valandos, nepalieka jokio chaoso ar perkrovos pojūčio.

Pabaigoje lieka tik šokis, kurio raibuliavime sunku susigaudyti, kas kuriai kartai priklauso, o tiesą sakant, to daryti ir nebesinori. Lengviau pasidžiaugti akimirka, stebint šiuos žmones. Ne sovietmečio, ne nepriklausomybės, ne X, Y ar Z kartos, o tiesiog žmones, kuriuos sieja dvejonės, neatrastos taisyklės, kaip gyventi po savo jaunystės pasaulio griūties arba kaip gyventi pasaulyje, kuriame begalė pasirinkimų. Galiausiai daug paprasčiau vietoj beprotiškai greitai kintančios kasdienybės nuotrupų laikytis vienam kito, nes juk visi tam tikra prasme esame pasimetusiųjų karta.

ATKELTA IŠ 6 PSL.

skirtų *shot'ų*, kuriuose nėra kada įkvėpti. Ilgainiui pagauni save nebežinantį, ar tai, kas vyksta, yra skirta tau linksminti, ar tau kankinti. Net nesinori nagrinėti pačių tiesmukiausių spektaklio replikų – benzino kanistrų, iš jų vėliau suformuojamo kryžiaus, visur kyšančių vėliavų ir arabiškų rašmenų ant kūnų: į mane „Mūsų smurtas ir jūsų smurtas“ ateina ne per ženklus, o per ypatingo atsainumo ir uolaus žiaurumo susidūrimą kiekviename iš personažų. Jų kūnų ramybė ir aki-vaizdžiai demonstruojama vidinė darna tampa atsvara dramaturgijos neramumams.

Atskirą pastraipą noriu skirti Frličiaus požiūriui į kūną. Jo spektakliams būdinga erotinio paprastumo estetika. Jeigu regime nuogą kūną, jis nėra magiškas, įtemptas ir seksualus (kaip būdinga

Scena iš spektaklio „Mūsų smurtas ir jūsų smurtas“

D. MATVEJEVO NUOTR.

lietuviams): Frličiaus scenoje kūnai ir liežuviai burnose visuomet yra tokie paprasti, kaip mieliniai blynai sekmadienio lėkštėse. Šioje režisūroje erotika praranda

skulptūriškumą, kūnai susigrąžina kasdieniškumą ir niekuo neapsimeta. Tiesiog liečiasi, trinasi, glostosi ir normalizuoja savo pačių teisę būti scenoje. Jie reprezentuoja ne

drąsą būti nuogam, bet elementarų žmogiškumą. Visuomet žvalgausi, kiek lietuvių režisierių lankosi festivaliuose ir mato tokius darbus gyvai: labai kuklus lietuviškos

režisūros požiūris į kūnų laisvę būti scenoje vis dar nuteikia liūdnei.

Ilgiau pagalvojus, „Mūsų smurtas ir jūsų smurtas“ suveikia kaip kažkur paties režisieriaus minėtas lubrikantas: trintį tarp skirtingų smurto formų jis tyrinėja be didesnio diskomforto, tarsi saugodamas trapią europiečių dvasios terpę nuo aštresnio skausmo. Juokai apie sirų moterį, kuriai išmesti šiukšlę trunka devynis mėnesius, maišomi su grupės „Coldplay“ daina „Adventure Of a Lifetime“, ir būtent tokie maksimaliai aitrūs kontrastai sukuria trumpalaikių injekcijų efektą: nuo nieko čia neskauda ir nuo nieko čia nelinksma pernelyg ilgai. Tačiau iš spektaklio išeini jausdamas, kur tiksliai teka tavo kraujas ir kurioje geografinėje platumoje šiuo metu esi. Įdomiausia, kad po visko kaltas nebesijauti, – lieka tik jausmas, kad buvai papurtytas ir saugiai kaip kūdikis padėtas į vietą.

Ar neskubantys būna pirmi?

Tarptautinė minimaliosios raiškos bienalė „Laconica“

TAUTVYDAS PETRAUSKAS

Pirmąkart organizuojama tarptautinė minimalios raiškos meno bienalė „Laconica“ turėtų sudominti vertinančius išgrynintą plastinę raišką ir apgalvotą formą. Nedaugžodžiavimas, tyli vizualinė kalba ar minties sutelktumas gali it nukreipiančios gairės lydėti ši per dvi galerijas vykstantį renginį. Agnės Jonkutės, Kotrynos Džilavjan ir Aušros Kaziliūnaitės kuruotoje bienalėje – 4 tautybių, įvairaus amžiaus bei žinomumo ir skirtingų disciplinų atstovai, tad jau vien ši įvairovė kelia smalsumą pamatyti, kaip sekėsi visa tai suburti kartu, nes grupinės parodos dažnai pateikia įdomių, nebūtinai tyčinių sugretinimų.

Kalbant apie minimalizmą iš Vakarų dailės istorijos konteksto, po Antrojo pasaulinio karo Paryžius, iki tol buvęs svarbiausiu meno metropoliu, dėl karo nuostolių buvo priverstas susitelkti į žalos atitaisymą, tad dėmesys menui gerokai nuslūgo. Pasaulio meno centru tuomet tampa Niujorkas, o to priežastys ne visai oportunistinės – būtent į Šiaurės Ameriką emigravo daug menininkų, vieni nujausdami karą ateinant, kiti bėgdami nuo jo. Emigrantai kartu su vietos menininkais bei įtakingais dailės kritikais suformavo naujas menines kryptis – abstraktųjį ekspresionizmą,

vėliau popartą. Būtent iš šiems judėjimams atstovaujančių kūrinių sudarytoje dirvoje kaip kritinis atsakas imasi formuoti minimalizmas, oponuojantis pirmtakų neretai sudėtingam sofizmui, emociniam ekspresyvumui ar socialiniam angažuotumui. Atvirkščiai, minimalizmas seka paskui žymųjį Franko Stella „ką matai, tą ir matai“ („what you see is what you see“) pareiškimą.

Visgi, žiūrint globaliai, minties taupumo siekis aiškiai matomas ir tiesioginio ryšio su Vakarų menu neturinčiuose reiškiniuose, ypač Rytų kultūrose, kur minimalizmas aktualizuojamas ne tik kūrybinėje, bet ir kasdienėje veikloje. XX amžiuje įvairūs nuotykių ar kaip tik dvasinės ramybės ieškotojai pradeda keliauti į Rytų šalis ir taip suaktyvina idėjų cirkuliaciją, atnešdami minimalistines orientalizmo nuostatas į vietas, kurioms tokios idėjos visai naujos, tad į šią raišką įmanu žvelgti kompleksiskai – kaip į konkretų meno diskursą ir kaip į mąstymo principus, kurie reikštis gali bet kokioje veikloje.

„Laconica“ nėra minimalizmo *per se* paroda, tačiau šios raiškos nuostatos yra viena iš bienalės orientacinių krypčių, ką atliepia ir eksponuojami kūriniai. Galima beveik nustebti, kai atėjęs į galerijos „Tsekh“ (Vytenio g. 6, Vilnius) salę matai, jog ekspozicinė erdvė tuštoka.

Kūriniai glaudžiasi aplink sienas, supančias gana daug niekuo neužstatytos vietos. Tai, aišku, siejasi su bienalės idėja, tad turbūt erdvumas buvo sąmoningas sprendimas. Kai kuriems dalyviams erdvės yra ir svarbi jų darbų turinio dalis – Renie Spoelstra didelio formato anglies piešinyje vaizduojamas fjordas beveik siūlo suploti ir išgirsti skaidrų aidą, sklindantį vandeniu iki uolų ir atgal. Justino Vaitiekūno grafikos darbai kosminę erdvę sumažina iki plokščių apskritimų, o vienas mano favoritų – melancholiškas Jovitos Aukštikalnytės-Varkulevičienės paveikslas – optiškai išryškina ir plokštumą, ir erdviškumą bei nesvarumo iliuziją.

Priartėti prie bazinių, *sine qua non* kūrybos proceso dalių siekia Gintautas Trimakas, kuris lyg vienas iš „alchemikų“, minimų bienalės anotacijoje, tarsi iš nieko padaro spalvas per dialogą su fotografijos medija. Tačiau svarbiausia šiuo atveju yra ne fotoaparatas, o „tik“ šviesa, suaktyvinusi šviesai jautraus popieriaus spalvos atsiskleidimą. Eglė Ridikaitė kečia ontologinius klausimus drobėse pateikdama tą pirmąjį vaizdą, kuris matomas prieš pat pradedant naują darbą. Rodos, nieko neatvaizduota, bet tuo ši tuštuma ir paveiki, ji pristabdo ir suglumina. „Tsekh“ galerijoje iš viso eksponuojama 13 autorių kūryba, kur kiekvienas savaip svarsto, apie ką yra ši bienalė.

Bienalės „Laconica“ fragmentas, „Tsekh“ galerija. 2019 m.

V. NOMADO NUOTRAUKOS

Visą Pamėnkalnio galerijos (Pamėnkalnio g. 1, Vilnius) erdvę užima jautri japonų šiuolaikinio meno kūrėjos Rieko Koga paroda „I am here for you“ („Esu čia dėl tavęs“). Parodos pavadinimas nemeluoja – išties gali jausti menininkės buvimą, gali atsakyti į jos užduodamus klausimus, išsiuvinėtus tekstilės darbuose, taip pat gali jai palikti žinutę tam skirtose audinio atplaišose, kuriomis nukabintos galerijos kolonos. Įdomu matyti, kokia chameleoniška gerąja prasme yra Koga tekstilė – ji geba imituoti ir grafikos ar paveikslo išpūdį, gali tapti instaliacija ar priminti skulptūros lipdinius, kartu pabrėždama medijiskumo reliatyvumą šiuolaikiniam mene.

Dabarties pertekliaus laikais esame pripratę prie mus nuolat pasiekiančio didžiulio įvairiausių pavidalų informacijos kiekio, kviečiančio, o dažnokai – spaudžiančio atiduoti minutę dėmesio. Toks perteklius suniveliuoja informacijos svarbos laipsniškumą, viskas tampa vientisa ir todėl sunkiai išpančiojama mase. Norisi pritarti filosofo Vilėmo Flusserio minčiai, jog dabartyje stabtelti skatina nebe nauja informacija, dėl didelio kiekio tapusi neinformatyvi, o verčiau jos sąstingis, leidžiantis atsikvėpti. Ko gero, bienalė „Laconica“ taip pat siekia priminti apie sulėtėjimo naudą.

Bienalė veikia iki lapkričio 4 d.

Negyvenamos salos

ATKELTA IŠ 1 PSL.

truputį ironišką, su kitomis, nei daugelis žinomų lietuvių modernizmo klasikų, plastinėmis / idėjinėmis ištakomis ir įtakomis. Galbūt iš jo ir kelių kolegų – ankstyvojo Leonardo Gutausko, Teodoro Kazimiero Valaičio – darbų būtų galima formuoti tam tikrą nedidelę galaktiką, prijungiant ir Šimulyno bendražygius Aloyzą Smilingį su Lionginu Virbicku. Bet kodėl tuomet aš pradėjau tekstą nuo Petro Repšio? Gal todėl, kad ir šio menininko darbai, sukurti Vilniaus knygyno „Versmė“ eksterjerui ir interjerui (1973–1978), bei Sigito Gedos „Strazdo“ (1967) iliustracijos turi tiek meninio potencialo, kad puikiai tiktų prie šios „kitokių“ galaktikos. Tuo labiau kad tiek Repšys, tiek Šimulynas kūrė freskas Vilniaus universitete.

Tiesa, Šimulyno parodoje nėra tapybos, kuri būtų verta atskiro žvilgsnio. Ir, žinoma, čia nėra menininko literatūros – poezijos bei prozos – tekstų. Jie sulaukė panašaus likimo kaip ir skulptūra – Šimulynas

lyg ir yra žinomas rašytojas, tačiau jo kūryba lieka kažkur dėmesio greitelių šalikelėse, jų pakraščiuose. Apžiūrėjusi parodą, išsitraukiau iš lentynos šio universalaus kūrėjo knygą „Rugiuose prie obelų“, išleistą jau po autoriaus mirties. Iš pirmo žvilgsnio neva paprasto žmogaus pasakojimai, tarkim, apie medžioklės malonumus, iš tiesų išreiškia apčiuopiamą kaltės jausmą dėl žudomo žvėries ir skausmą dėl sovietų sunaikintų Lietuvos kultūros vertybių. Ir ši paralelė paslėpta taupiuose, bet išraiškinguose lyg skulptūros formos sakiniuose.

Kituose pasakojimuose skausmo šešėlis paliečia tragiškus nužudytų Lietuvos žydų ar carinės Rusijos aristokratų ir buržuazijos likimus. Šių tarsi paprastų tekstų protagonistas irgi yra nesudėtingas išsilavinęs šiuolaikinis žmogus, dažnai jis apgaulingai paprastas – stipriai išgeriantis, nevykėlis, eilinis pilietis, tačiau pasakojimo pamatas yra didžiulis įvairių kultūros sričių išmanymas. Pakanka

perskaityti autoriaus sukurtą Žygimanto Augusto bibliotekos knygos arba dūžtančių krištolo taurių aprašymą. Šis skausmas dėl sunaikintos kultūros ar žmogiškojo gyvenimo, meilės atmieštas stipriu kaltės jausmu.

Tačiau vizualiojoje kūryboje šio destrukcijos klando beveik nematyti. Čia nėra proletarinės nužmogintos tikrovės, nėra konfrontacijos tarp gamtos ir žmogaus. Arklys tiek dūdžiu, tiek traktuote artimas žmogaus figūrai, varlė ar medis yra lygiaverčiai, o augalo sėkla didesnė (gal svarbesnė?) už juos visus. Šimulyno skulptūra itin elegantiška, subtili ir jautri, tačiau apibendrinta lyg laiko nugludinti akmenys ar jūros išmesti medinukai, švari kaip medžių barstomos šviežios rudens gilės, kaštonai, tarsi besisemianti įkvėpimo iš Australijos aborigenų artefaktų, kaip ir iš prancūzų modernizmo meistrų, bet natūraliai savita.

Toliau visai norėčiau išvengti šios parodos eksponatų analizės.

Šarūno Šimulyno parodos „Kietas ir užsispyręs“ fragmentas

Tai galėtų būti vėliau, ateityje, o čia noriu tiesiog sutelkti dėmesį į paprastą faktą – šis autorius gerokai išsiskiria iš savo amžininkų. Turi išraiškingą individualią kalbą tiek dailėje, tiek literatūroje ir abiejose srityse dar laukia savo atradėjų. Jam skiriamas dėmesys yra akivaizdžiai nepakankamas. O gal ir nieko nuostabaus. Įsivaizduokite žmogų, kuris gyvendamas Sovietų Sąjungoje gavo galimybę pasisvečiuoti Australijoje ir ten surengti parodą (1976, galerija „Holdsworth“, Sidnėjus)! Ir vietoj mėgavimosi nepažįstamu užsieniu, vietoj parodų ir koncertų lankymo, jis užsidarė mėnesiui negyvenamoje Šv. Bitės saloje (1977)! Taigi, Šarūnas Šimulynas tam tikra

prasme yra žmogus iš menkai žinomos ir netyrinėtos salos, nors šeimos iniciatyva yra išleistas jo kūrybos albumas su Jurgitos Ludavičienės ir Reginos Violetos Šimulynienės tekstais. Iš salos, pilnos nuostabių būtybių ir formų, tarsi judančių akyse – šuoliuojančių su vėju, skambančių kristalais, susivejančių lyg pynės. O nežinomas žemes, ypač jei jos – mirusio autoriaus kūrybos salos, gerokai sunkiau atrasti nei tas, kurios kaip reklamos stovai blyksi palei greitkelius savo genijaus aura.

Paroda veikia iki spalio 23 d.

Apie žmogų

18-ojo „Kaunas Photo“ parodos

PAULINA BLAŽYTĖ

Fotografijos festivalis „Kaunas Photo“ vyksta jau aštuonioliktus metus. Šis simbolinis skaičius, dažnu atveju reiškiantis pilnameystę, organizatoriams tampa atspirties tašku, aplink kurį lipdomas ir visas idėjinis festivalio pagrindas. Keliami klausimai apie suaugusį žmogų užklumpančių pasirinkimų svorį, atsigręžiama į skirtingų etapų (vaikystės, jaunystės, senatvės ir taip toliau) permąstymą ir refleksijas, su šiais etapais susijusias būsenas. Kitaip tariant, festivalio parodose nagrinėjamas visas žmogaus gyvenimas: krizės ir džiaugsmas, primetami stereotipai ir socialinės normos, skirtingai veikiantys skirtingas amžiaus grupes, taip pat specifiniai, o kartais ir bendrinio pobūdžio pasirinkimai, kurių suaugusiems tikrai netrūksta. Tema išties labai plati – greičiausiai ne be pagrindo, nes per festivalį eksponuojama net penkiolika parodų įvairiose miesto erdvėse. Siauresnė tema tokios apimtys užmojui galėtų tapti pernelyg dideliu iššūkiu, pasibaigiančiu abstrakčiais įrodinėjimais ir pritempinėjimais. Aplankytose parodose tokių pritempinėjimų nepastebėjau, bet juk iš esmės labai daug kas yra būtent apie žmogų ir jo egzistenciją.

Iš visų penkiolikos parodų man pavyko pamatyti penkias, iš jų aptarsiu keturias – tai Fábio Cunha „Vidinis žvėris“, Younes Mohamad „Atviros žaizdos“, Martha Thomas „Nepamiršk, čia jums ne Lietuva“, Marna Clarke „Senstant“. Pradėsiu nuo Fábio Cunha parodos „Vidinis žvėris“, kuri eksponuojama VDU daugiafunkciame mokslo ir studijų centre. Portugalų kilmės menininkas, kurio darbai Kaune jau rodyti jungtinėje užsienio menininkų parodoje „Neatidėliotinas menas gyventi“ (2019), tyrinėja provincijoje augančios ir gyvenančios jaunosios Lietuvos kartos kasdienybę, jos ryšius su gyvąja gamta sparčiai besivystančios urbanizacijos fone. Autorius iškelia mintį, kad ankstyvame amžiuje susiformavęs glaudus santykis su gamta išugdo „laukinį“, neapdorotą charakterį, ir klausia, ką prarandame nutoldami nuo jos.

Cunha poruoja jaunuolių portretus su ištraukomis iš jų aplinkos ir ilgesingais gamtos peizažais. Aplinka veikia tarytum portretuojamųjų asmenybės tąsa, jos vystymosi komentaras – jauna gimnastė plastiškai sudėtomis rankomis susipasi tarp medžių, tad atvaizde šalia jos matome žydrame danguje skraidančius paukščius; iš tamsių vandenų išniręs vaikiną žiūri į

objektyvą, o šalimais eksponuojamame darbe – kambarys su pora motociklininko šalmų ir didele garso kolonėle. Tadas Kazakevičius nagrinėja išnykimu grasinančią provinciją, o Cunha žvelgia į kitą – naujojo kaimo veidą ir jo žmogų. Truputį sutrikusį, galbūt kažkiek nejaukiai besijaučiantį prieš fotoobjektyvą ir dar iki galo nežinantį, kas jis pats yra. O gal laukinei jo pušei atsiskleisti trukdo pats portretų formatas, pažabojantis ir liepiantis sustoti konkrečiu momentu?

Kauno miesto muziejaus tautinės muzikos skyriuje eksponuojamos dvi parodos – Youneso Mohamado „Atviros žaizdos“ ir Marthos Thomas „Nepamiršk, čia jums ne Lietuva“. „Atvirose žaizdose“ irakiečių fotografas dokumentuoja kurdų pešmergų kovos su ISIS padarinius. Kūriniuose matome, kaip ši kova paveikė jų kūnus – emocinei ir psichologinei sveikatai padaryta žala lieka už kadro, tačiau dėl jos nekyla jokių abejonių. Aprašyme autorius teigia: „Šie vyrai taip pat buvo paženklinti sunkių psichinių traumų, potrauminio streso sindromo ir jų nepaliekančių prisiminimų naštos.“ Fotografijose įamžinti kovotojai

Marna Clarke, „Senstant“

netekę akių, jų galūnės amputuotos, oda nusėta kulų padarytų randų. Jie portretuojami visiškai juodame fone – taip dėmesys sukoncentruojamas vien į kūrinių herojus, nes akiai paprasčiausiai nėra daugiau už ko užsikabinti. Tamsa tokia tanki, jog visos fizinės traumos įgauna dar daugiau intensyvumo, tačiau intensyvi čia ir emocija. Daugelyje darbų stiprus tuštumos arba tykaus susitaikymo pajautimas, bet galima užčiuopti sušmėžuojant ir viltį, ypač darbuose, kuriuose pozuojama su

kitais šeimos nariais, o labiausiai – su vaikais.

O štai keliuose paskutiniuose kūriniuose matome vaikus su tėvų kojų protezais – viename du berniukai ant protezo mauna kojine, kitame mergaitė jį laiko apglėbusi rankomis. Čia neišvengiamai susiduriame su kasdienybe, kuri vystosi jau po to, kai kova baigiasi, bet reikia gyventi toliau – su visais padariniais, problemomis ir jų sprendimais. Kita vertus, Mohammadas teigia: „Nepaisant viso to, ką iškentėjo, jie dažnai kartojo, kad vėl grįžtų į kovą, jei kada nors būtų pašaukti. Tai darytų dėl savo vaikų, šeimų, žmonių ir viso pasaulio.“

Martha Thomas parodoje „Nepamiršk, čia jums ne Lietuva“ naudoja fotografiją, interpretuodama jaunos į Sibirą ištremtos tetos prisiminimus. Tai konceptualiai įdomi serija, kurioje fotografija tampa mediumu nusakyti individualias, o kartu ir kolektyvines patirtis. Prisimenu savo senelį, vaikystėje su šeima ištremtą į Sibirą. Manau, kad jam teko išgyventi panašų siaubą, nežinią, nerimą, todėl šios patirtys man irgi nėra tolimos,

Marna Clarke, „Senstant“

Grįžtant prie fotografinės parodos dalies, vaizdas serijoje – tarytum lyrinis fonas, komentaras iš kito laiko, kitos perspektyvos, visai kito gyvenimo. Fotografijos gana tiesiogiai perpasakoja mažos mergaitės išgyvenimus. Jei kalbama apie būrimą kortomis, atvaizde matysime išdėliotas kortas, jei apie aukštą ir nepažįstamą tolimų kraštų žolę – vėjo siūbuojamą pievą, apie maisto davinį iš Amerikos – skardines su angliškais užrašais. Tačiau kūrinių paprastumas, netgi savotiškas neišraiškingumas atrodo tiesiogiai susijęs su autorės juntama pagarba tetos patirtims, kai pernelyg interpretuojant būtų nutolstama nuo to, ką iš tiesų norėta perpasakoti ir parodyti. Netraktuočiau fotografijų kaip savarankiškai stiprių kūrinių, tačiau paroda ir nėra vien apie tai – tik vaizdo ir teksto dermė čia suformuoja vientisą kūrinį, o galiausiai ir patį efektą. Pati Thomas anotacijoje teigia, jog labai norėtų, kad projektas taptų dvikalbe knyga, – manau, tai būtų palankus formatas idėjos išpildymui (net jei knygų tremties tema ir netrūksta).

Vienybės aikštėje eksponuojama amerikiečių menininkės Marnos Clarke serija „Senstant“ dekonstruoja didelei visuomenės daliai įprastą įsivaizdavimą apie vyresnio amžiaus žmonių buvimą. Fotografė kalba apie „sudėtingą ir drąsą užduotį garbingai ir grakščiai senti“ ir šis teiginys geriausiai įvardija jos sukurtą fotografijų ciklą. Bandydama susitaikyti su artėjančia mirtimi (jai 81-eri, jos partneriui Igoriui – 90) autorė fiksuoja savo ir mylimojo kasdienybės ištraukas. Nors jose matome fiziškai nusilpusius, pavarčiusius kūnus susiraukšlėjusia oda ir tamsių venų žemėlapius, skilinėjaniais plaukais ir lūžtančiais nagais, tokių atvaizdų balansą kuria ramybės, poilsio ir švelnumo akimirkos, kuriomis iš tiesų mėgaujamasi. Mėgaujamasi gamta, literatūra, vienas kito draugija. Apie

įvairias vyresnio amžiaus grupėje egzistuojančias intymumo formas visuomenėje apskritai nelabai mėgstama kalbėti, jos paliekamos jaunesniems ir „gražesniems“. Todėl serija yra tikra atgaiva, primenanti, jog gyvenimas keičia formas (gal ne visuomet jos bus patogios ar lengvos) ir gali būti įdomus bei spalvingas visuose savo etapuose. Taip pat atgaiva matyti vyresnių žmonių patirtis, stebimas iš vidaus, o ne iš kito perspektyvos, kur asmenybės, individualumo kartais lieka visai nedaug.

Apžiūrinėdama lauke vykstančias parodas stebėjau, kiek prie jų sustoja atsitiktinių praeivių. Skaičius nebuvo didelis, bet saulėtą šeštadienį keletas pasitaikė ir girdėjau, kaip mama bando paaiškinti dukrai apie senos nardytojas (Alain Schroeder „Senolės nardytojos“). Tuo parodų persikėlimas į negalerines (ir nemokamas) erdves ir žavus, kad gali patraukti sąmoningai meno neieškančių miestietį ir galbūt sužadinti jam norą aplankyti, pamatyti ir sužinoti daugiau. Galbūt. O įmanoma ir kitokia situacija, kai sekdamas festivalį galiausiai atrandi save Tautinės muzikos muziejuje grojantį vargonais ar kanklėmis. Geriausias patarimas, kurį galėčiau duoti „Kaunas Photo“ lankytojams: būti nuosaikiems ir neskuobėti, o verčiau leisti sau apmąstyti matytus vaizdus ir tik tuomet judėti toliau, taip išvengiant kakofonijos ir vaizdų triukšmo. Visko suspėti neįmanoma – o ir nebūtina.

Daugelis „Kaunas Photo“ parodų veikia iki spalio pabaigos.

Daugiau informacijos rengėjų interneto svetainėje festival.kaunasphoto.com/LT/

Paliesti, uždengti, nepasakyti

Rita Mikučionytė kalbina stiklo menininkę Dalią Truskaitę

Beveik prieš mėnesį baigėsi „Venecijos stiklo savaitė“ – jau penktą kartą vykstantis tarptautinis stiklui skirtas festivalis. Jo programoje daugiau nei 250 renginių: parodų, performansų, demonstracijų, diskusijų, ekskursijų, filmų. Vienas festivalio akcentų – konkursinė paroda „Palazzo Loredan“, kurioje jau antrus metus iš eilės dalyvavo menininkė Dalia Truskaitė. Ji yra baigusi vitražo studijas Vilniaus dailės akademijoje, sukūrusi nemažai stiklo plastikos objektų architektūrinėse erdvėse, šiuo metu daugiausia dėmesio skiria instaliatyvaus pobūdžio kūriniams, bet, nemažai laiko ir jėgų atiduoda dailės pedagogikai, dirbdama Vilniaus Justino Vienožinskio dailės mokyklos filiale Naujojoje Vilnioje. 2021-ųjų rudenį Venecijos „Palazzo Loredan“ Dalia Truskaitė pristatė stiklo instaliaciją „Nepasakyti“. Ta proga autore ir kalbiname.

Venecija, Diuseldorfas, Tokijas, Tojama... Pastaraisiais metais dalyvavai prestižinėse stiklo meno parodose, surengi ne vieną personalinę parodą užsienyje. Gal galėtum pasidalinti išpūdziais ir patirtimi? Pradėkim nuo pradžių – kaip patekai į Japoniją?

2019 metais surengiau personalinę parodą „To Touch“, Nishi Aizu tarptautiniame meno centre, Nishiaizu miestyje, Fukušimos prefektūroje. Mediniame buvusios Shingo vidurinės mokyklos pastate eksponuoti kūriniai buvo sukurti man reziduojant šioje vietoje. Viena vertus, autentiško kraštovaizdžio apsuptyje turėjau galimybę išbandyti tradicinio japoniško rankų darbo popieriaus gamybą. Kita vertus, buvau viena iš tų kelių lietuvių menininkų, kurie dviejų Lietuvos ir Japonijos kultūrinių ryšių puoselėtojų – Sumiko Ando san ir Gabijos Čepulionytės – dėka čia lankėsi per pastaruosius dvidešimt metų ir turėjo galimybę mėnesį praleisti gan asketiškoje kalnų kaimelio aplinkoje.

Šioje parodoje pristatei tris instaliacinio pobūdžio ciklus, sukurtus senojoje japonų mokykloje. Kas Tau buvo svarbiausia?

Man visada labai svarbi erdvė, viskas nuo jos prasideda. Pats kūrinys arba iš anksto numatytas baigtinis rezultatas čia nebuvo toks reikšmingas, kaip emocinės ir jutiminės patirtys. Bandžiau „paliesti“ (ne vien pirštais) Japoniją, kurios suprasti turbūt neįmanoma. Galvojau apie čia patiriamas žmogaus būsenas ir jausenas, kurias kiekvienas išgyvena konkrečioje erdvėje.

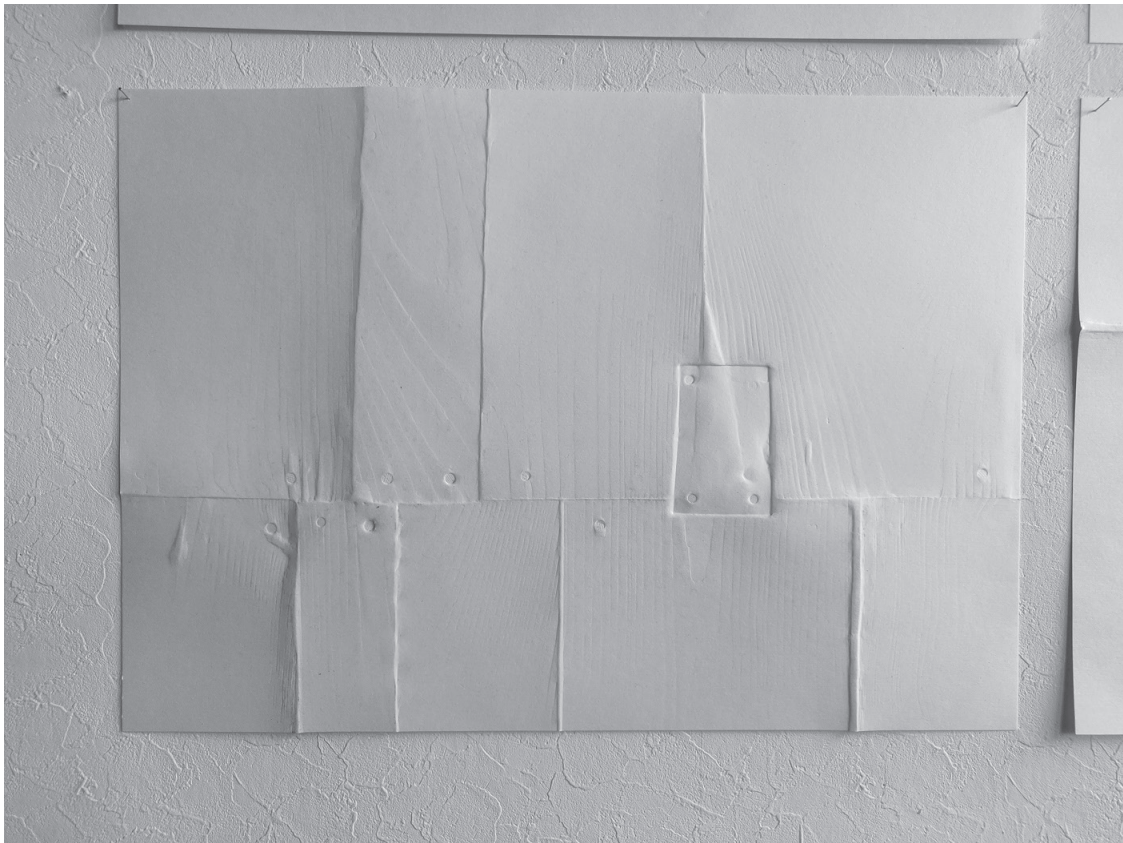
Senoji Shingo vidurinė mokykla man priminė mūsų mokyklą – Vilniaus J. Vienožinskio dailės mokyklos šimtmetį pastatą Naujojoje Vilnioje. Japonijoje negalėjau atplėšti akių nuo senų „nuvaikšiotų“ mokyklos grindų, kurių taip suremontuotų dar niekur nemačiau: čia įdėtas gabaliukas medžio, vienur užkalta fanera, kitur skarda... „Grindys – pirma, kas patraukė mano dėmesį. Šimtai mažų kojųčių daugybę metų kiekvieną dieną dirbo. Kažkas jas „taisė“, kaip suprato. Ne tik žmonės rašo istoriją, grindys taip pat...“ – rašyta anotacijoje.

Ruošdamasi parodai toje mokykloje sukūriau tris ciklus naudodama kelių rūšių popierių. Pirmiausia dariau tiesioginius atspaudus nuo mane užbūrusių grindų – išgavau reljefą dengdama grindis popieriaus lakštais ir įtrindama šaukštu. Po to fiksavau už pertvaros esančios sienos raštus, dėdama ant medinių lentų sudrėkinto popieriaus lapus. Taip „atvėriau“ tai, kas buvo uždengta. Galiausiai, išvaikščiojusi visas erdves ir užkaborius, frotazo technika „nuėmiau“ kadaise čia besimokiusiųjų paliktus įrašus, senuosius „grafičius“. Lietuvoje įprasta, kad vaikai mokyklose rašinėja, raizo ant sienų „nelegalius“ tekstus ar piešinius. Dažnai tai tiesiog keiksmazodžiai, ženklai ar piešiniai, turintys nelabai gražias prasmes. Nežinau, kaip tą reiškinį paaiškinti – saviraiška, protestas, taisyklių laužymas.... Tikėjausi, kad panašių dalykų rasiu ir čia. Bet buvau nustebus... Tekstų beveik nebuvo, tik keli skaičiai, atskiros raidės, vos keli piešiniai (gėlė, veidas, 3 kryžiai, geometrinės figūros – kaip kilnu), paskiri brūkšniai, kai kur taškelių kompozicijos... Turinys labai „korektiškas“, o ir tų ženklų vos keli mažičiai ir beveik nepastebimi. Nustebino ir tai, kad jie buvo visiškai kitose vietose, nei tikėjausi. Mokyklos užkampiuose neradau nieko, visi ženklai išbraižyti po langais. Kodėl? Jaučiausi tarsi detektyvas, su lempute ieškantis kažkieno paliktų pėdsakų... Bandydama atspėti – kodėl, kodėl, kodėl...“ (iš parodos anotacijos)

Taigi užsiėmiau savotiška kultūrine archeologija, tad mano paroda susiformavo kaip aplinkos tyrimas. Gal net kažkiek socialinis tyrimas. Netikėta ir ironiška rezidencijos pusė buvo ta, kad, palikusi mokyklą Lietuvoje, atsidūriau mokykloje Japonijoje, o rengdama parodą vis galvojau, kad jos temos ir technikos labai patogios edukacijai (matyt, pedagoginis darbas daro savo), tik nežinau, ar japonai tuo pasinaudojo.

Pernai vėl turėjai pasirodyti Japonijoje?

Taip. Būdama rezidencijoje gavau pasiūlymą dalyvauti parodos

Dalia Truskaitė, iš ciklo „To Touch“. 2019 m. Nishi Aizu tarptautinis meno centras, Japonija

AUTORĖS NUOTR.

„World Art Tokyo 2020“ atrankoje. Tai didžiulė Tokijuje organizuojama meno mugė, kurią lydi kuratorių suformuota, šių dienų meno tendencijas atspindinti kolekcija, bendradarbiaujama su kiekvieno menininko šalies ambasadomis. Parašiau idėją, nusiunčiau darbų nuotraukas, japonų kuratoriai atsirinko mane atstovauti Lietuvai – džiaugiausi, kad patekau į didžiulį prestižinį pasaulinį renginį. Viskas buvo suprojektuota, parengta ekspozicija, užsakyti bilietai, net turėjo žydėti sakuros, bet pandemija... „World Art Tokyo 2020“ paroda buvo atšaukta, liko tik internetinis variantas (<https://worldart.tokyo/wat/2020/en/messages/lt/>).

Tavo kūrybos vizitine kortele, manau, galėtume vadinti instaliacijas iš lankstyto stiklo lakštų. Lietuvoje esi eksponavusi skirtingus jų variantus personalinėse parodose Kaune (2017, „Nepasakyti“, „Meno parkas“), Kėdainiuose (2018, „Apie“, Janinos Monkutės-Marks muziejus) ir Klaipėdoje (2019, „Ne apie“, Klaipėdos kultūrų komunikacijos centras). Kaip keitėsi instaliacijų idėjos ir formos, patekus į prestižinius stiklo meno renginius Venecijoje ir Japonijoje?

2020 m. Venecijoje, „Palazzo Loredan“, eksponavau instaliaciją „Uždengti“, uždengdama dalį grindų stiklo – „suglamžyto popieriaus“ – lakštais. Lankytojai ypatingai puošnaus interjero salę su stiuko lipdiniais, lubų tapyba, venecijietiškais veidrodžiais, šviestuvais, didžiuliu paveikslu, istoriniais baldais ir raštuoto marmuro teraco (mozaikinio

betono) grindimis galėjo apžiūrėti tik nuo slenksčio. Šioje meno persotintoje erdvėje man svarbesnis buvo ne pats kūrinys, bet uždengimo faktas. Stiklas, kaip medžiaga, svarbus tiek, kiek jis kūriniui suteikia papildomų prasmų.

Anotacijoje formulavau taip: „Venecija tokia visko pilna, visko turtinga – istorijos, kultūros, meno... grožio. Žvelgiant šiauriečio akimis, net ima atrodyti, kad vienam miestui visko tiesiog nedovanotina per daug... Kuo galima nustebinti Veneciją? Niekuo. Joje jau buvo visko su kaupu. Šioje istorijos ir meno vertybių persotintoje erdvėje bandau įterpti pauzę – uždengti mažą gabalėlį praeities.“

2021 m. tuose pačiuose rūmuose instaliacijai „Nepasakyti“ jau parašioje prašiau bibliotekos erdvės – rūpėjo kontekstas, taip pat galimybė kūrinių apeiti iš visų pusių. Instaliaciją sudarė beveik 200 šiek tiek pakilusių nuo grindų matinto stiklo lapelių, primenančių įprastus rašomo popieriaus lapus, besilenkiančius pūstelėjus vėjui. Buvo svarbus sklandymo ore, vėjo gūσιο pojūtis, tarsi sustoji ant ribos – tai užuomina į tai, ką jauti, ko net nesuartikuliuosi, kas nepasakoma. Maloniai nustebino, kiek daug dėmesio parodos architektas skyrė apšvietimui.

Šiuo metu Japonijoje, Tojamos stiklo muziejuje, vyksta tarptautinė stiklo meno trienalė „Toyama International Glass exhibition 2021“, kurioje dalyvauju su kūriniu „Uždengti“. Tai prestižinė paroda, į kurią iš 1126 pretendentų skirtingos komisijos dviem etapais atrinko tik 45 kūrinius. Prireikė laiko pačiai „suivrškinti“ tokį faktą. Kita vertus, tai pirmas kartas, kai dėl pandemijos negalėjau pati nuvažiuoti ir

instaliuoti darbo. Apskritai kūryba iš stiklo yra ne tik brangus, bet ir sudėtingas procesas tiek technologiniu, tiek transportavimo požiūriu, juk, pavyzdžiui, šį kartą į Japoniją reikėjo saugiai nuskraidinti 320 kg labai trapų krovinį.

Kaip kilo mintis sukurti instaliaciją „20/20“, kurią „Meno parko“ galerijoje Diuseldorfe pynei iš juodos vielos?

Pagrindinė mintis – perpjauti erdvę. Tai kūrinys, kuris fiziškai neleidžia įeiti į galerijos patalpas. Pinant iš juodos vielos apėmė keistas jausmas – rezgins truputį nelygus, matai jo storį, briauną, o tamsi vielos spalva turi šiek tiek žalsvą atspalvį, kuris kelia aliuzijas į klasikinės skulptūros iš bronzos. Bet turbūt šiuo atveju svarbiausia, kad pandemijos laikas įnešė savo korekcijas – gal kažkiek formalias prasmes pavertė labai išgyventomis, paliečiančiomis. Buvo keista kruopščiai ruošti instaliaciją, kurią tikriausiai mažai kas pamatys. Žinoma, iš dalies šią padėtį gelbėjo virtualūs formatai, bet vis vien buvo gana neįprasta. Atsitinka kartais taip, kad gyvenimo kontekstai net ir visai abstrakčius darbus tarsi „išabstraktina“ ir autoriaus sumanymams netikėtai suteikia visai kitų, neplanuotų prasmų. Taip atsitiko šįkart. Paroda Diuseldorfe vyko 2020-ųjų rudenį, per griežtą karantiną: parodų lankymas buvo ribojamas, o po kelių savaičių galerijos buvo uždarytos ir kūrinių apžiūrėti galima buvo tik per vitrininį galerijos langą.

Ačiū už pokalbį.

„Nepatogaus kino“ rekomendacijos

Prasidėjo tarptautinis žmogaus teisių dokumentinių filmų festivalis

Festivalyje „Nepatogus kinas“ bus rodoma daugiau nei penkiasdešimt geriausių pastarųjų metų dokumentinių filmų žmogaus teisių, politikos, aplinkosaugos ir socialinėmis temomis. 15-ojo festivalio programą sudarė Narius Kairys, Vladas Rožėnas ir Dovilė Grigaliūnaitė. „7 meno dienoms“ jie išskyrė ryškiausius arba asmeniškai labiausiai įsiminusius filmus.

Narius Kairys

„Šviesa, visur“ (rež. *Theo Anthony*)

„Nakties daugiau nebus“ (rež. *Éléonore Weber*)

Stebiu, vadinasi, pažįstu. Tokia dekartiškos formulės parafrazė ne tik nurodo tam tikrą mokslo darymo ideologiją, bet ir nusako vieną pagrindinių kino kameros funkcijų – užfiksuoti realybę, kokios neįmanoma išvysti vien biologine akimi, kad galėtum ją geriau pažinti, suprasti ir... kontroliuoti. Prieš beveik šimtą metų sovietų režisierius ir kino teoretikas Dziga Vertovas rašė: „Aš – kino akis. Aš – mechaninė akis. Aš, mašina, rodau jums pasaulį, kokį tik aš galiu matyti. Aš išsilaisvinu šiandien ir amžiams nuo žmogiškojo nepaslankumo, be perstojo judu, prisiartinu ir atsitolinu nuo objektų, palendu po jais, įlendu į juos.“ Šiandien galime tvirtai pasakyti, kad vertoviška fantazija kino kameros atžvilgiu išsipildė su kaupu: ji iš tiesų mato daugiau, ji iš tiesų nebeprisklauso nuo žmogaus, ji iš tiesų gali būti visur. Ji ir yra visur: Šeškinės g. 17 namo laiptinėje, visose įmanomose miesto sankryžose, skriejančiame aplink Žemę korporacijai priklausančiame palydove, ant kalnų purvtakiu riedančio dviratininko šalmo, skrendančiame subombarduoti užprogramuoto taikinio drone, vagį besivejančio policininko liemenėje, galų gale – tavo ir mano kišenėje. Jei dokumentinį kiną įmanu apibūdinti kaip grynąjį stebėjimą, vadinasi, visi mes, norime to ar nenorime, gyvename dokumentiniame kine.

Amerikiečių režisierius Theo Anthony, prieš kelerius metus debiutavęs originaliu etnografiniu filmu „Žiurkės“, kurį galėjo išvysti ir Lietuvos žiūrovai, antrajame savo ilgametražiame filme „Šviesa, visur“ kaip tik ir kelia klausimą: ar jaus-tis saugiai iš tiesų reiškia būti visą laiką stebimiems? „Šviesa, visur“, nagrinėjanti kultūrinius, technologinius bei filosofinius stebėjimo aspektus ir neabejotinai tęsianti prancūzų kino režisieriaus Chriso Markero intelektualaus kino tradiciją, primena distopinę pasaulio, kuriame vaizdo kamera tampa vienu iš pagrindinių ginklų, viziją. Deja, tai ne fantastinis kūrinys, o dokumentinis filmas, liudijantis

apie panoptikumą, kuriame gyvena šiuolaikiniai žmonės.

Prancūzų režisierė Éléonore Weber filme „Tamsos daugiau nebus“ savitai pratęsia apmąstymus apie vaizdo kameros, kaip stebėjimo įnagio, įvairiapusišką panaudojimą, tačiau savo dėmesį sukoncentruoja į išimtinai karinius konfliktus. Filmą sumontuotas iš socialiniuose tinkluose rastos karinių sraigtasparnių pilotų Afganistane, Irake ir Sirijoje filmuotos medžiagos, kurią eseistiškai komentuoja pati Weber bei buvęs sraigtasparnio pilotas. Taigi: kiekviename sraigtasparnyje yra po du pilotus, vienas jų dėvi šalną, kuriuo kontroliuoja sraigtasparnio kamerą, – ten, kur jis pasuka galvą, sukasi ir kamera, o su kamera ir taikiklis. Karo lakūnas, žiūrėdamas į ekraną, turi priimti sprendimą: ten, už kelių kilometrų, Talibano kovotojas, besiruošiantis iššauti priešlėktuvinę raketą, ar paprastas piemuo, gąnantis savo galvijus ir nieko nenu-tuokiantis apie jam kilusią mirtiną grėsmę? Paradoksas: kuo geresnės ir kokybiškesnės kameros, tuo kar-ieviai, kamerą pavertę savo akies protezu, blogiau mato. „Nakties daugiau nebus“ – vienas nepatogiausių ir brutaliausių šiųmeti-niame festivalyje rodomų filmų, jame suskliaudžiama tradicinė estetika, kad būtų išryškinta dažnu atveju ignoruojama problema: ką mes norime matyti ir ką iš tiesų ma-tome. Ypač kai nuo mūsų žvilgsnio priklauso, ar kitas liks gyvas, ar ne.

Tiek Weber, tiek Anthony filmų pavadinimai akcentuoja šviesos perteklių negatyviąją prasmę. Maža to, šviesa abiejuose filmuose pra-randa religinę konotaciją – ji neša nebe viltį, o mirtį. Todėl žiūrėdami „Šviesa, visur“ ir „Nakties daugiau nebus“ nejučia galime imti galvoti, kad kinas nebūtinai turi įamžinti vaizdą, – jis gali jį lygiai taip pat su-naikinti. Ne veltui vienas iš vaizdo kameros prototipų, 1882 m. sukurtų prancūzų išradėjo Étienne'o-Jul'eio Marey, vadinosi ne kaip kitaip, o chronofotografinis šautuvas. Taigi kinas, metaforiškai kalbant, yra ginklas, nukreiptas į šviesą ir laiką. Nuo ko priklauso, kas nutiks, kai nuspausi to ginklo gaiduką? Žiūrint šių metų „Nepatogaus kino“ pro-gramą, pristatančią platų spektrą įvairiausių kino kūrinių, šis klausimas, be abejonės, kils ne vieną sykį.

Vladas Rožėnas

„Arika“ (rež. *Lars Edman, Wil-liam Johansson Kalén*)

„Pažabotas sodas“ (rež. *Salomé Jashi*)

„Iš jūros gelmių“ (rež. *Robin Petré*)

Neslėpkime, klimato kaitos tema negauna tiek dėmesio, kiek

nusipelno. Straipsnių, knygų, filmų ir visų kitų tipų medžiagos netrūksta, bent jau kalbant apie kiekybę. Galbūt susidomėjimo trūksta todėl, kad kuriamas turinys nėra pakankamai paveikus? Tokia išvada nė kiek nestebintų. Juk klimato kai-tos aptarimas reikalauja kalbėti apie daugybę aspektų vienu metu. Nėra vieno reiškinio, į kurį galėtume besti pirštu ir sakyti – štai ji, kli-mato kaita. Ir iš mūsų, vartotojų, ji prašo kompleksiškesnių sprendimų, nei atsakyti A ar B. Kinui tai nėra paranku, nes kino kalba yra vaiz-das. Filmams reikia konkretumo: štai kas nutiko ir štai kas dėjosi prieš arba po to. Jais lengviau pasakoti apie nutikimus nei apie struktūras bei tendencijas.

Drįsčiau teigti, kad kovoje su kli-mato kaita šiandien apskritai svarbesni ne nauji faktai – šių mums jau seniai netrūksta, – o paveikūs tų faktų pasakojimo būdai.

„Nepatogaus kino“ programos „Filmai už gamtą“ kuravimas taip pat niekuomet nebuvo pati len-gviausia užduotis. Ir galime pa-sidžiaugti, kad šiomet senai problemai pavyko rasti kaip niekad įdomius atsakymus. „2021 žalioji programa“ – didelis džiaugsmas tiems, kurie klimato temomis do-misi ir ne visuomet randa apie jas kokybiško turinio.

Klimato tematikos paveikumu netikinčiam žiūrovui rekomenduo-čiau filmą „Arika“. Larso Edmano ir Williamo Johanssono Kalėno juosta pasakoja apie teismo procesą, mažam Čilės miesteliui siekiant įrodyti, kad Švedijos kasybos kompanija „Boliden“ apnuodijo jo gyventojus. Abstrakčios problemos lauke filmas suranda labai konkrečią išraišką: tiesioginę akistatą teisinės sistemos ribose. Ir puikiai iliustruoja globa-laus kapitalizmo kuriamą problemą: jei sava šalis teršti neleidžia, atsiras tokia, kurioje reglamentų mažiau. O tuomet jau, galima sakyti, niekas nekalta, juk viskas legalu.

Salomé Jashi „Pažabotas sodas“ stilistiškai kitoks. Tai nebėra tyri-mas. Ir jo žodynas labiau paremtas metaforomis bei ironija. Milijardie-rius išgeidžia senų, tvirtų, milžiniškų medžių, nes juk gražu. Toks šiame amžiuje yra žmogaus santy-kis su gamta: išsunkti grožį ir nu-meti šalin, kas liko. Naujojo sodo kūrimas tampa absurdiškai sudė-tinga užduotimi, iliustruojančia, kiek daug harmonijos esame pasi-ryžę sugriauti, kad sukurtume har-monijos įspūdį.

Panašus ir daniškasis „Iš jūros gelmių“. Režisierė Robin Petré pradedą filmą nuo viename kadre telpančio supriešinimo: štai plaukia gulbės, mes jas fotografuojame ir džiaugiamės, o fone juda naf-tos tanklaivis, kurio atstovaujama

„Genderacija“

industrija anksčiau ar vėliau su-naikins bet kokią „laukinę“ gamtą. Keliaudamas tarp skirtingų valstybių ir profesijų, tačiau nenu-toldamas nuo gyvūnijos temos, „Iš jū-ros gelmių“ paliečia be galo svarbų klausimą, kurio neseniai pasirodęs „Netflix“ dokumentinis filmas apie vandenynų taršą kaip tik vengia: ar norint išsaugoti planetą įmanomas iš tiesų reikšmingas pokytis neatsi-sakius vartotojiško žmogaus santy-kio su pasauliu?

Dovilė Grigaliūnaitė

„Jos mamos“ (rež. *Asia Dér, Sári Haragonics*)

„Gendernautai“ (rež. *Monika Treut*)

„Genderacija“ (rež. *Monika Treut*)

Žiūrėdama dokumentinį filmą, jeigu dar nežinau jo sukūrimo aplinkybių, vis pagalvoju, kaip filmo tema, problematika pasiekė kūrėjus. Ar būtent filmu keliami klausimai pirmiausia buvo svarbūs režisieriams ir tuomet ieškota tin-kamiausios prieigos bei personažų? Ar netikėtai sutikti žmonės, išgirsta gyvenimo istorija „užkabino“ su-kurti filmą, kuris galėtų būti univer-salus ir aktualus daugeliui žiūrovų skirtingose šalyse? O gal ieškota pa-čios karščiausios aktualijos ir skan-dalingiausio apie ją galinčio papa-sakoti įvykio? Įdomu galvoti apie kūrėjų intencijas ir jų pasirinktus būdus joms atskleisti. Taip pat žiū-rėdamas filmus nuolat narplioji ir neišsemiamus dokumentinio kino etikos klausimus. Dažnai pasako-jamos itin intymios, asmeniškos, skaudžios žmonių istorijos, todėl svarbu, kaip jos papasakotos, kaip jaučiasi filmų herojai, ko siekiama. Tačiau šiomet žiūrint filmus šį ir ki-tus apmąstomus klausimus užgožė nuolatos atsikartojantis motyvas: kad ir kokia asmeniška istorija būtų pasakojama, personažų pri-vatus gyvenimas ir netgi kūnai nėra atsiriboję, o atvirkščiai – smarkiai veikiami supančios aplinkos.

Būtent taip yra filmo „Jos mamos“ herojėms, įsivaikinti nusprendusiai lesbiečių porai, gyvenančiai vis sparčiau radikalėjančioje, vis labiau homofobiškoje ir ksenofobiškoje

Orbano valdomoje Vengrijoje. Kiekvienam jų privataus gyvenimo aspektui nuolat kyla grėsmė, kuri verčia pradėti planuoti persikraus-tymą į kitą šalį. Kartu šis filmas yra apie šeimą, nusprendusią įsivai-kinti, apie visus sudėtingus biuro-kratinius procesus ir apie tėvystės iššūkius. Labai iš arti pasakojama jautri istorija itin aktuali ir Lietu-vos kontekste, kai vis dar nesibaigia diskusijos, tai kas gi yra „šeima“ ir kodėl mums reikalingas partnerys-tės įstatymas.

Filmas „Jos mamos“ rodomas vienoje iš specialiųjų festivalio pro-gramų pavadinimu „Mes esame vi-sur“, kuris buvo įkvėptas šių metų „Kaunas Pride“ šūkio. Programos filmuose nagrinėjami nediskrimi-nacijos, LGBTQ+ bendruomenės tapatybės, saugumo ir kiti klausimai. Tarp programos filmų – du žymios vokiečių režisierės, kino provokato-rės Monikos Treut dokumentiniai filmai. 1999 m. filme „Gendernau-tai“ režisierė kalbina San Fransiske gyvenančius skirtingų visuomenės sluoksnių žmones, kuriuos vienija nekonvencinis požiūris į seksua-lumą ir lytį. Viena iš filmo herojų, teoretikė ir menininkė Sandy Stone, sąvoka „gendernautai“ apibūdina žmones, kurie „niekada nesustoja ieškoti nuotykių ir kelti klausimų“. Praėjus dvidešimčiai metų po šio revoliucinio filmo pasirodymo re-žisierė sugrįžta į San Fransiską ap-lankyti dokumentikos personažų, kad sužinotų, kaip jie gyvena šian-dien, ir sukurtų naują filmą „Gen-deracija“. Šie du filmai tarsi mezga dialogą – iš naujo keliami klausimai apie tapatybę, lytį, individualumą, kaip pasikeitė žmonių mąstymas ir kokią įtaką šiems aspektams turi aplinka, politinis klimatas. Kad ir koks būtų visuomenės spaudimas apibrėžti kiekvieno individo lytinę tapatybę, filmo personažai sako, kad tai niekada negalės būti galu-tinai apibrėžta, mat lyties samprata nuolatos kinta, ją veikia kiekvieno žmogaus individualios raiškos galia. Norint suvokti, koks pokytis įvyko, reiktų pažiūrėti abu filmus.

Praeities įkaitai

Nauji filmai – „Mirtis palauks“

ŽIVILĖ PIPINYTĖ

Laukti naujo filmo apie agento 007 nuotykius – visada malonu, net jei žinai, kad Danielis Craigas Džeimsą Bondą jame vaidina paskutinį kartą. Cary Joji Fukunagos „**Mirtis palauks**“ („No Time to Die“, JAV, D. Britanija, 2021) – ilgas, beveik tris valandas trunkantis atsisveikinimas su jo Bondu, kuris jau pradžios titruose, skambant Billie Eilish dainai, pradeda įgyti antikinio herojaus bruožų. Tiksliau, matome Bondo sapną ar viziją, kur praeitį lyg graikų skulptūras dengia smėlis ir vandenyno bangos. Psichoanalitiniai motyvai nestebina nei Bondo sapne, nei „Mirtis palauks“ siužete, ir ne todėl, kad Bondo mylimoji Madlen (Léa Seydoux) yra psichoanalitikė. Tiesiog praeitis, kurią ir Bondas, ir Madlen nori išstumti iš savo gyvenimo, yra stipresnė ir reikalauja būti suprasta, pateisinta, atpirkta ar net atkeršyta.

Pagrindinių veikėjų nesugebėjimas susidoroti su praeities šešėliais ir yra svarbiausias filmo konfliktas. Amžinoji blogio ir gėrio kova, kuri šįkart susieta su Bondo ir Liuciferio Safino (Rami Malek) dvikova, filme, žinoma, bus, tik ji, regis, nebe tokia svarbi. (Be to, iš anksto žinant, kas bus nugalėtojas.) Svarbiau išmokti

paleisti praeitį, t.y. Bondui atleisti jį išdavusiai Vesper, Madlen – atsikratyti slogių vaikystės prisiminimų, o Safinui – atkeršyti už nužudytus tėvus. Kiekvienas jų atsisveikinimą su praeitimi supranta savaip. Ko gero, visos tos psichoanalizės naujojo filmo kūrėjams prireikė dar ir todėl, kad Craigas Bondas iš filmo į filmą tapo vis tikroviškesnis, o kartu reikėjo ir įtikinamiau motyvuoti jo poelgius. „Mirtis palauks“ scenaristams psichologinio pagrįstumo prireiks ir rodant titaniškas Bondo pastangas išgelbėti pasaulį nuo visuotinės katastrofos, kartu atsikant asmeninės laimės, kad blogis negalėtų paveikti kiekvieno žmogaus DNR ir tapti tikra pandemija.

Praeičiai skirta ir „Mirtis palauks“ įžanga, kurioje žlunga Bondo ir Madlen viltys. Bondas jau nebe žavus mergišius, o įsimylėjęs vyras, tikintis, kad Madlen yra naujo laimingo gyvenimo pažadas ir pagrindas. Jis nebenori būti vienas. Bet sutrukdo mirtino Bondo priešo Blufeldo (Christoph Waltz) intriga: net ir atskirtas nuo visų kalėjime jis sugebės įtikinti Bondą, kad Madlen yra išdavikė. Intrigą lydi sprogimai, šaudynės, gaudynės ir kitokie neįtikėtini susirėmimai. Be jų filmas apie Bondą netektų prasmės, todėl visas tas kelias valandas Fukunaga rodys ir neįtikėtinus triukus, ir

naujus Q (Ben Whishaw) išradimus, atitinkančius skaitmenos epochos bei visuotinio feisbuko galimybes, ir mirtį sėjančius piktadario Safino eksperimentus. Susirėmimai Italijoje, Londono dangoraižyje, griūvančioje Havanoje, ant vandens ir po vandeniu, tvirtove-laboratorija paverstoje Safino saloje Ramiajame vandenyne ties Rusijos ir Japonijos riba atitinka filmų apie Bondą standartus. Kaip ir sugrįžtantis Šaltojo karo motyvas, dar prieš kokius dešimt metų buvęs nebe toks aktualus, kai visi sužinojome apie vieno filosofo paskelbtą „istorijos pabaigą“. Rusai sugrįžo, ir tai liudija blogasis Rami Maleko personažas, kurio pavardė jau nebe Ivanovas ar Petrovas, – ji primena ir apie pasaulyje nuskambėjusią rusų porą, norėjusią vaikui duoti Liuciferio vardą, ir apie garsų tenisininką.

Jau debiutiniame „Sin nombre“ (2009) įsiminė Fukunagos gebėjimas kurti iškalbingas, veiksmo kryptį sufleruojančias detales ar sušiuolaikinti gerai žinomus motyvus, nepažeidžiant rodomo laiko konteksto, kaip kad romano „Džeinė Eir“ ekranizacijoje (2011). Tai režisierius plėtoja ir filme „Mirtis palauks“. Neliks nepastebėtas ne tik iškalbingas į traukinį įsodintos Madlen žvilgsnis, bet ir trumapas gestas, kai ji priglaudžia delną

„Mirtis palauks“

prie pilvo, o bravūriškai Anos de Armas suvaidinta Paloma tarsi nuties ryšį su ankstyvųjų filmu Bondu. Tokių ir panašių nuorodų akyliems žiūrovams filme ne viena, ir tai patiesinama. Taip Fukunaga nori ne tik išsaugoti tradiciją, bet kartu ir pritaikyti ją naujiems laikams. Nes pasikeitė pasaulis ir pasikeitė Bondas. Po įvykių Italijoje jis nori gyventi tik savo malonumui. Prireiks seno draugo, Felikso iš CŽV (Jeffrey Wright), kad Bondas ryžtųsi palikti Jamaiką ir vėl gelbėti pasaulį, kuriame, beje, atsirado nauja agentė 007. Jos vardas Nomi, ji juodaodė, fiziniiais gebėjimais ir humoro jausmu visai nenusileidžianti Bondui. Aktorė Lashana

Lynch iš pradžių kuria įtaigų moteriškąjį 007 variantą, bet filmui įpusėjus jos herojė pati pripažins Bondo pirmenybę. Matyt, dar ne laikas veržtis pirmyn. Ir tai lems ne tik „Mirtis palauks“, bet ir viso ciklo logika, įkalinanti praeityje ne tik filmo herojus, bet ir žiūrovus. Šiems taip pat sunku atsisveikinti su XX a. antrosios pusės vyro idealu – lengvabūdžiu mergišiumi, sibaritu, kuris vertina gyvenimo malonumus, bet kai reikės rinktis, neabejodamas puls gelbėti pasaulio. Tačiau šis žiūrovas žino, kad gelbstimas pasaulis nuolat keičiasi, ir su tuo anksčiau ar vėliau reikia susitaikyti. Sudie, Bondai, lauksime sugrįžtant.

Vaiko ir filosofo žvilgsniu

Krėsle prie televizoriaus

Komercinis kinas neatsisako minties šviesti liaudies masių, nesvarbu, kokiame žemyne jos gyventų. Pastaraisiais metais dažnai pasirenkamos katastrofų, siaubo, apokaliptinio filmo konvencijos. Kalbėdami apie grėsmę žmonijai, tokie filmai dažniausiai aiškina ekologiško gyvenimo taisykles. Brito Garetho Edwardso 2014 m. sukurta „**Godzila**“ (LNK, 18 d. 22.30) – iš tokių šviečiamųjų filmų. Mintį apie būtiną gamtos ir žmonių pusiausvyrą jame be žodžių išdėsto gelmių pabaisa Godzila. Jos elgesį žiūrovams paaiškina japonų mokslininkas daktaras Serizava (Ken Watanabe). 10-ojo dešimtmečio pabaigoje Filipinuose aptikęs nežinomą kiaušinį, mokslininkas daug metų augina tą pabaisą kokone, kuris įkurdintas Japonijoje, sugriautoje atominėje elektrinėje, – pabaisa maitinasi atominė energija.

Edwardsas stengiasi kuo ilgiau atidėti Godzilos pasirodymą. Šis vienas populiariausių masinės kultūros personažų pirmąkart ekranuose pasirodė 1954 metais. Tada

japonams jis buvo atominės bombos metafora. Edwardsas apie tai primena jau pirmuosiuose filmo kadruose Serizavai į rankas įdėdamas 1945 m. rugpjūčio 6 d. sustojusį laikrodį. Jis mokslininko tėvo, kuris tapo atominio sprogoimo Hirošimoje auka.

Godzila iškart sulaukė populiarumo ne tik Japonijoje ir tapo teigiamu masinės kultūros personažu. Manau, kaip tik todėl sužlugo Rolando Emmericho 1998 m. filmas „Godzila“, kuriame pabaisa siautėjo Niujorke. Edwardsas pasiėlgė kitaip. Būtent Godzila jo filme saugo ekologinę Žemės pusiausvyrą ir nori sunaikinti grėsmę keliančias pabaisas.

Režisierius nesusilaiko nepacitavęs kad ir Hitchcocko „Paukščių“, tačiau lieka ištikimas Steveno Spielbergo kūrėjų kartos pamėgtai perspektyvai – rodyti pabaisą vaiko (arba gyvūno, pavyzdžiui, šuns) akimis. Todėl daugumą svarbiausių filmo epizodų, susijusių su grėsmės ar Godzilos pasirodymu, matome vaiko akimis: mergaitė

paplūdimoje pirmoji atsigręžia į vandenyną ir pastebi artėjantį cunamį, traukinyje įstrigęs japonų berniukas pirmas pamato Havajus siaubiančią pabaisą, Fordo sūnus atsiduria ant garsiojo San Fransisko tilto, kai iš vandens išnyra Godzila... Vaiko žvilgsnis, kuriame atsispindi ne tik siaubas, bet ir susižavėjimas, nuostaba, atvirumas viskam, kas neiįprasta, įtikina geriau.

Dar viena populiariojo kino mėgstama tema – sunkioms ligoms ar kitokioms nelaimėms nepasiduodantys žmonės. Urugvajaus režisieriaus Fede's Alvarazo filmo „**Mirties namai**“ (LNK, 19 d. 22.30) veikėjas, karo Irake veteranas, kurį vaidina Stephenas Langas, yra aklas. Į jo namus įsibrauna jauni nusikaltėliai. Jie girdėjo, kad viduje paslėpta daug pinigų. Atrodo, kad juos gauti bus lengva, bet užpuolikai klysta. Beveik be žodžių suvaidintas Lango personažas yra ir psichopatas, ir traumos pažeistas nelaimėlis, ir auka, ir persekiotojas. Paslaptis, kurią jis saugo, baisesnė už prarastas santaupas. Alvarezas

„Godzila“

puikiai valdo nuotaiką, šviesą ir tamsą kadre, o katės ir pelės žaidimo visiškoje tamsoje epizodai gali ilgam įstrigti atmintyje, ypač jei bijote tamsos.

Richardo Glatzerio ir Washo Westmorelando filmo „**Vis dar Elis**“ (TV3, 16 d. 21.30) herojė – penkiasdešimtmetė universiteto dėstytoja lingvistė, laiminga žmona ir trijų vaikų motina Elis (Julianne Moore) – nejaučia jokių grėsmių, tik diskomfortą, nes pradeda užmiršti žodžius. Kai galiausiai Elis sulaukia diagnozės, rodančios, kad serga reta Alzheimerio ligos atmaina, drama paralyžiuoja ramų šeimos gyvenimą, juolab kad tai paveldimą ligą.

„Vis dar Elis“ herojė, ko gero, lengvai atsakytų į mano klausimą,

kodėl žodį „ragauti“ pastaraisiais metais išstūmė žodis „skanauti“. Gal pastebėjote, kad niekas nebesiūlo ragauti, visi tik nori, kad skanautumėte, taip iš anksto atimdami teisę turėti savo nuomonę. Šį terminų pokytį, paremtą abejotinais tobulumo lūkesčiais, galima stebėti ir politikoje, kasdienybėje ar mene, kur visi mums siūlo mėgautis ir grožėtis. Taip elgiasi ir „LRT Plius“ programuotojai, „Elito kino“ filmams priskirdami išskirtinę vertę. Gabriele Muccino – vidutiniškas režisierius. Jo filmai paprasti, nesutildūs, nepasižymintys įdomiais niuansais – jie lyg patiekalai, skirti vargšams. Kam tokį patiekalą patiekti lėkštėje su auksiniais apvadais,

NUKELTA Į 13 PSL.

Sienos visada sugriūna

Pokalbis su režisieriumi Vytautu Puidoku

Vakar prasidėjusiame „Nepatogaus kino“ festivalyje įvyks antrojo Vytauto Puidoko dokumentinio filmo „Pasienio paukščiai“ premjera. Šia proga su režisieriumi kalbasi kultūros istorikė, kino kritikė Elena Jasiūnaitė.

Filmas „Pasienio paukščiai“ – šešių dokumentinių filmų serijos „Borderline“ dalis. Kaip tapote šio projekto dalyviais?

2017 m. susipažinau su belgų prodiuseriu Frederiku Nicolai. Jis neseniai buvo keliavęs Estijos ir Rusijos pasieniu ir pamanė, kad tai būtų įdomi filmo tema. Tuo metu vyko pabėgėlių krizė, vengrai statė sieną, skiriančią juos nuo Serbijos, neseniai išrinktas JAV prezidentas Donaldas Trumpas kalbėjo apie sieną su Meksika... Mane tai taip pat sudomino, tad nusprendėme dirbti kartu. Retai taip būna, kad vienu metu filmus ta pačia tema šešiose skirtingose valstybėse kuria šeši skirtingi režisieriai, – vien jau dalyvavimas projekte buvo nemenkas iššūkis.

Kodėl sudomino pasienio tema?

Kai pradėjome filmuoti, tema atrodė labai aktuali. Kartais pagaltodavau, kad galbūt, kai baigsime, ji niekam nebebus įdomi. Iš tiesų net tikėjau, kad netrukus viskas nublūgs ir gyvenimas grįš į įprastą vėžę. Tačiau sienų tema dabar dar svarbesnė – per pastaruosius metus visi suprato, ką reiškia būti uždarytiems.

Kartu ši tema artima man asmeniškai – ji sugrąžina į vaikystės prisiminimus. Toje vietoje, kur gimiau ir augau pirmus penkerius šešerius metus, kaime Kelmės rajone, pas mano tėvą atvykdavo draugų verslininkų iš Baltarusijos, Rusijos. Kaimas gana tolimas, bet jie jį kažkaip pasiekdavo. Vyko bendravimas, tam tikra prasme – ir kultūrinis bendradarbiavimas. Tačiau atėjo laikas, kai tie žmonės iš mūsų gyvenimo dingo. Kuriant filmą svarbios man pasirodė tarpusavio ryšių nutrūkimo, žmonių atitolimo temos.

Yra ir kitų sienų. Kodėl pasirinkote sieną su Rusija?

Filmą apie Lietuvos ir Baltarusijos sieną kūrė kolegė iš Baltarusijos, o daugiau sienų pas mus nelabai ir yra. Žinoma, Kuršių nerija – kino kūrėjų spąstai, visi nori ten filmuoti. Tai vieta, kažkuo kitokia nei visa Lietuva. Ji įtraukia. Į tuos spąstus papuoliau ir aš.

Ar iš karto žinojote, kad filmas bus apie dvi ornitologijos stotis?

Ne. Prieš sugalvodamas, apie ką bus filmas, leidau sau savaitę ar dvi pagyventi pasienio režimu. Iš pradžių bendravau su lietuvių bendruomene Kaliningrade, bandžiau ieškoti kultūrinio bendradarbiavimo programų. Pamačiau, kad visi turėti ryšiai jau seniai nutrūkę. Kituose „Borderline“ filmuose matai gyvus santykius, aršias abipuses nuomones, veiksmą pasienyje... Lietuvos ir Rusijos pasienis šiuo atžvilgiu išskirtinis – žmonės labai nutolę vieni nuo kitų. Tu gali sutikti žmonių Panemunėje, ten yra tiltas. Artimiausia parduotuvė – už 15 kilometrų, o Kaliningradas – kitoje tilto pusėje, iš ten gali girdėti balsus, pravažiuojančius automobilius. Viskas ranka pasiekama, bet žmonės į kitą pusę nebuvo nuvykę dešimt ir daugiau metų. Lygiai taip pat – Kuršių nerija, Nida. Tai madingas kurortas, čia renkasi daug žmonių, atvyksta kultūriniais tikslais, bet jeigu pradėdi klausinėti apie tai, kas yra kitoje pusėje, ima atrodyti, kad ta kita pusė tiesiog neegzistuoja.

Manau, kad filme matoma ornitologijos stočių istorija tai labai gerai iliustruoja – tarp jų išlikęs tik santykių mirazas, kažkokia tolimesnė perspektyva. Ir galutinis sprendimas filmuoti šias stotis buvo priimtas tada, kai rusai pasakė, kad bandys vykdyti pirmą po Sovietų Sąjungos griūties bendrą su lietuvišiais ornitologais projektą, – taip galėjome stebėti jų nedrąsų bandymą žengti pirmą žingsnį tarpusavio santykių link.

Paradoksalu – sakiau, kad filmo tema yra aktuali. Bet iš tiesų jis visai

neaktualus – tame baseine niekas nevyksta. Man atrodė, kad filmas geriausiai iliustruoja tai, kas būna, kai sienos stovi per ilgai, ir kaip sunku pradėti bendrauti iš naujo.

Filme yra kelios scenos su turistais, pro žiūronus žiūrinčiais į Kaliningrado pusę. Jie lygiai taip pat ten įsivaizduoja esant viską, tik ne žmones.

Iš tiesų, įdomi medžiaga. Kai duodi žmonėms kažką veikti, žiūrėti – jiems tarsi atsirai liežuvis. Jie kalba tai, kas slepiasi jų pasąmonėje. Tie turistai turbūt geriausiai parodo lietuvių santykį su Rusija – egzistuoja kažkokia įtampa, baimė, įsivaizdavimai, dažnai neturintys jokio pagrindo. Galbūt todėl man patinka, kad vienas iš mūsų istorijos protagonistų – rusas.

Ar filmo herojai, ypač rusai, lengvai prisileido filmavimo komandą?

Ne, buvo labai sudėtinga. Šalti santykiai su personažais susiklostė natūraliai. Norėjome prieiti arčiau, bet...

Bet?

Žmonės pasakojo, kad sovietmečiu virtuvėse vykdavo pokalbiai apie politiką. Man susidarė įspūdis, kad Rusijoje tai vis dar gyva. Jie bijo pasakyti ką nors, kas gali neigiamai paveikti jų gyvenimą. Net ir toje pačioje stotyje susidūriau su žmonėmis, kurių pažiūros liberalios, – mano nuomone, jiems gyventi sunkiausia. Taip pat ten susidūriau ir su tokiais, kurie save laiko imperalistais. Gyvendamas Lietuvoje net nežinojau, kad egzistuoja tokios pažiūros. Jie savo nuomonę gali reikšti gerokai laisviau, tad buvo sudėtinga laviruoti. Ta baimė, kad padarysi kažką ne taip ir pakenksi tam, kurį filmuoji, – gana didelė.

Turbūt taip jau būna – tai, apie ką kuri filmą, kartu tampa ir didžiausia kliūtimi. Kurdami visą laiką bandėme įveikti sienas, kad apskritai galėtume kažką padaryti. Pradedant fizine siena, kurią reikia pereiti, – tu stovi muitinėje

Kadras iš filmo „Pasienio paukščiai“

ir valandą turi meluoti apie tai, ką veiksi nuvykęs. Baigiant tomis, kurias reikia įveikti, kad rastum ryšį su žmogumi.

Tačiau įsileisti grupę jie sutiko?

Pati stotis labai šauni. Ten suvažiuoja mokslininkai iš Sankt Peterburgo. Išsilavinę, pasaulio matę žmonės, turintys savo kultūrą. Ornitologai apskritai yra subkultura, specifiniai, įdomūs žmonės, tam tikra prasme – pamišėliai, iš gerosios pusės. Jie mus priėmė ir stengėsi padėti.

Filme galima pastebėti daug simetrijos tarp abiejų pusių gyventojų kasdienybės. Ar mes panašūs?

Dviejų stočių istorija pati siūlo ieškoti kontrastų arba panašumų. Nors vieni tinklus kelia pagaliais, kiti viską automatizavę, ir tai tikriausiai ši bei tą pasako apie mūsų valstybes, iš tiesų esame labai panašūs. Panašumai filme atsirado natūraliai. Centre – du ornitologai, žmonės, užsiimantys ta pačia veikla. Jų rutina irgi identiška. Kai esi lietuvis, išlikti objektyviam yra nemenkas iššūkis. Tačiau man norėjosi būti sąžiningam abiejų pusių atžvilgiu. Galų gale – tie filme esantys palyginimai ir pačiam žiūrovui leidžia daryti savas išvadas.

Kartu dirbo operatorė Kristina Sereikaitė. Kodėl pasirinkote ją ir kas apskritai buvo svarbu renkant filmavimo komandą?

Komandą rinkome ilgai. Man atrodė, dokumentikoje labai svarbu psichologija. Svarbu ne tik tai, kaip sutari tarpusavyje, bet ir pas ką važiuoji. Ornitologijos stotyje daug vyresnių žmonių, jei tavo komanda labiau patyrusi – bus lengviau susikalbėti. Stengiesi su ta komanda

prisitaikyti, rasti vietą hierarchijoje, kad turėtum galimybę kažką nufilmuoti, kažko paprašyti.

O Kristina... Man atrodė, ji moka prieiti prie žmonių. Kadangi sienos buvo didžiausia mūsų problema, tai buvo labai gera komandoje turėti žmogų, kuris moka jas įveikti.

Minėjote, kad net ir važiuoti per sieną buvo sudėtinga?

Galui gerai suprasti tuos žmones, kurie filme žiūri pro žiūronus. Kai pradėjau važinėti į Rusiją, mane kamavo baimė. Važiuodamas ten išgalvodavau istorijas, kur važiuosiu, ką veiksiu. Ir mane nuolat stabdydavo. Kartą net nusivedė į angarą, kišo kažkokius zondus į mašiną. Maniau – tai todėl, kad jie žino, jog esu režisierius. Paskui sužinojau, kad mano automobilis panašus į tuos, kuriais dažniausiai vežama kontrabanda. Pradėjau nuo baimės, bet po truputį ta įtampa slūgo. Supratau, jog sieną kertančiųjų per daug, kad galėtų visus sugaudyti. Taip baimę pakeitė santykiai su žmonėmis. Lygiai kaip ir filme.

Koks Jūsų paties santykis su šiuo filmu?

Ši tema man brangi – joje sugebėjau rasti kai ką asmenišką. Dokumentikoje retai būna taip, kad filmu gali pasakyti kažką, ką pats galvoji. Žiūrint iš racionalių perspektyvų, filmas naivokas. Ir tai, kas jame vyksta, yra labai ilga, poetinė perspektyva. Tačiau mes, abi pasienio pusės, kada nors neišvengiamai turėsime susitikti. Ir kuo ilgiau truks mūsų išsiskyrimas, tuo sunkiau bus vėliau. Bet gyvenime nebūna kitaip – sienos visada sugriūna.

KALBĖJOSI ELENA JASIŪNAITĖ

ATKELTA 12 PSL.

nesuprantu, nors „**Geriausi mūsų metai**“ (LRT, 21 d. 21.33), ko gero, patiks neišrankiems žiūrovams. Trys filmo veikėjai susipažįsta Romoje per riaušes 1982-aisiais. Paaugliai idealistai susidraugauja, netrukus prie jų prisijungia auksaplaukė Gema. Režisierius stebi keturiasdešimt veikėjų gyvenimo metų, jų idėjinius nuopoličius, profesinius nusivylimus, svajonių praradimą ir net leidžia bandyti ištaisyti klaidas.

Franko Perry filmas „**Pakvaišios namų šeimininkės dienoraštis**“ („LRT Plius“, 16 d. 21 val.) – tai

pasakojimas apie įtakingo advokato žmoną Tiną (Carrie Snodgrass), kuri kenčia nepelnytus vyro priekaištus, nuobodžiauja ir užmezga romaną su rašytoju, Niujorko intelektualu. Pasirodymo metais filmas vadintas ir satyra, ir pirmu bandymu atskleisti kine amerikietės situaciją. Jis pasirodė 1970-aisiais, dabar laikomas klasika ir, regis, sulaukė ne vieno (tegu ir netiesioginio) tęsinio, jo motyvų rastume ir Woody Alleno filmuose, juolab kad rašytoją suvaidino dažnai Alleno filmuose pasirodantis Frankas Langella.

Martinus Provost filme „**Tobula žmona**“ (LRT, 17 d. 21.50) pažvelgė

į 1968-ųjų revoliucijos išvakarės idealios tų laikų moters akimis. Poletė (Juliette Binoche) kartu su vyru įkūrė privačią mokyklą, kurioje paauglės mokomos būti tobulomis žmonomis, namų šeimininkėmis ir motinomis. Po vyro mirties mokykla atsiduria ties bankroto riba ir Poletė pagaliau viską turi imti į savo rankas. Situacijos nepalengvins nei feminizmas ar seksualinė revoliucija, kurie kasdien keičia visuomenę ir pasaulį. Bet gal ir gerai, juk Poletė turi galimybę iš idealios žmonos pagaliau tapti laisva moterimi.

„**Inspektorius Belami**“ („LRT Plius“, šįvakar, 15 d. 21.30) – paskutinis

prancūzų Naujosios bangos pradininko Claude'o Chabrolio filmas, pasirodęs 2009-aisiais. Chabrolis išgarsėjo detektyvais, kurių veiksmas rutuliojasi Prancūzijos provincijoje. Detektyvinė intriga režisieriui buvo būdas įsižiūrėti į paprastus prancūzus, jų svajones, ambicijas ir melą. Chabrolis buvo kritiškas stebėtojas.

„Inspektorių Belami“ dienraščio „Le Monde“ kritikas pavadino vienu filosofiškesniausių Chabrolio kūrinių. Jo herojus – policijos kapitonas Polis Belami (Gerard Depardieu). Kartu su žmona jie visada atosogauja Nime esančiuose šeimos

namuose. Polis nemėgsta kelionių, apie kurias svajoja žmona. Šįkart atostogas sudrums ir netikras Polio brolis, avantiūristas, pavydintis jam šeimininės laimės, ir vietos gyventojas (Jacques Gamblin), kuris mano, kad įvykdė žmogžudystę, ir prašo Polio pagalbos. Belami bus priverstas tirti keistą atvejį. Intriga tikrai paini, bet, ko gero, svarbiausias Belami atradimas bus tas, kad padėti nepažįstamam žmogui daug lengviau nei šeimos nariui.

Jūsų –
JONAS ŪBIS

Parodos

VILNIUS

Nacionalinė dailės galerija

Konstitucijos pr. 22

Naujas žvilgsnis į XX a. II pusės – XXI a. Lietuvos dailę

Radvilų rūmų dailės muziejus

Vilniaus g. 24

Aldo Giannotti paroda „Muziejus performanse“

Mindaugo Navako paroda „Kambariuose ir lauke“

Paroda „Protesto menas: sovietmečio nepaklusnieji“

Vilniaus paveikslų galerija

Didžioji g. 4

Paroda „Pranciškus Smuglevičius. Nuo antikinės Romos iki Vilniaus universiteto“

Taikomosios dailės ir dizaino muziejus

Arsenalo g. 3A

Paroda „Kūnas, istorija, tyrimas“

Paroda „Apdovanotas Austrijos dizainas“

V. Kasiulio dailės muziejus

A. Goštauto g. 1

Diplomatinių santykių pradžios tarp Danijos ir Lietuvos 100 metų jubiliejui skirta paroda „Bundančios tautos“

nuo 15 d. – Patricijos Gilytės kūrinių paroda „Žemės nėra“

Lietuvos nacionalinis muziejus

Arsenalo g. 1

Masinių trėmimų pradžios 80-osioms metinėms skirta paroda „Negalėjau neparasyti“: pasakojimas apie tremtį“

Istorijų namai

T. Kosciuškos g. 3

Tarptautinė paroda „Deivės ir kariai: Marijai Gimbutienei – 100“

Paroda „Ką slepia sarkofagas: Senovės Egipto mumijų tyrimai“

Kazio Varnelio namai-muziejus

Didžioji g. 26

Rimanto Dichavičiaus fotografijų paroda „Vardai, tapę mūsų laiko ženklais“

Valdovų rūmai

Katedros a. 4

nuo 19 d. – tarptautinė paroda „Kad tėvynė gyvuotų. Lietuva ir Lenkija 1791 m. konstitucijos epochoje“

Bažnytinio paveldo muziejus

Šv. Mykolo g. 9

Paroda „Šv. Dominykas ir šv. Hiacintas Lietuvoje: aštuoni atminties šimtmečiai“

MO muziejus

Pylimo g. 17

Fotografijos paroda „Permainų šventė“

Lietuvos meno pažinimo centras „Tartle“

Užupio g. 40

Paroda „Laisvėje ir nelaisvėje. Lietuvos dailė 1945–1990“

VDA parodų salės „Titanikas“

Maironio g. 3

Paroda „9 dešimt keramikai“

iki 23 d. – Šarūno Šimulyno kūrybos paroda „Kietas ir užsispyręs“

VDA galerija „Artifex“

Gaono g. 1

iki 22 d. – Donato Norušio darbų paroda „Intuityvios instrukcijos“

Galerija „Kairė–dešinė“

Latako g. 3

Antano Kazakausko autorinės grafikos, knygos meno ir grafinio dizaino paroda „Viskas užprogramuota“

Prospekto fotografijos galerija

Gedimino pr. 43

Visvaldo Morkevičiaus personalinė paroda „Tikiuosi susitikti save“

Vilniaus fotografijos galerija

Stiklių g. 4

iki 16 d. – Kęstučio Grigaliūno personalinė paroda „Lietuvos žydai, grįžę iš nacių konclagerių“

Pamėnkalnio galerija

Pamėnkalnio g. 1

Tarptautinė meno bienalė „Laconica“:

Rieko Koga (Japonija) kūrybos paroda

Galerija „Vartai“

Vilniaus g. 39

Antano Mončio 100-osioms gimimo metinėms skirta paroda „Glamonė“

Šv. Jono gatvės galerija

Šv. Jono g. 11

iki 19 d. – grupės „Individualistai“ skulptūros, tapybos ir grafikos paroda „(Ne)tobulas sodas“

Rūtos Matulevičiūtės darbų paroda „Atlantida“

Galerija „Arka“

Aušros Vartų g. 7

iki 20 d. – skulptorių Andriaus Ermino, Nerijaus Ermino, Rimanto Milkinto ir Dano Aleksos grupinė paroda „Įvykio vieta“

Dailininkų sąjungos galerija

Vokiečių g. 2

iki 16 d. – Eglės Gandos Bogdanienės kūrybos paroda „Langas. Diena ir naktis“

Galerija „Meno niša“

J. Basanavičiaus g. 1 / 13

Rūtos Katiliūtės ir Vladimiro Tarasovo tapybos, garso ir videoparoda „Kažkas atsitiko…“

(AV17) galerija

Totorių g. 5

Skulptoriaus Tauro Kensmino personalinė paroda „Kritinė riba“

Vilniaus rotušė

Didžioji g. 31

4-osios Kauno tarptautinės grafikos bienalės „Šviesos prigimtis“ paroda

„The Room“ galerija

Polocko g. 17

iki 22 d. – Inos Budrytės tapybos paroda „Iškasti ir išnirę“

AP galerija

Polocko g. 10

iki 24 d. – Danguolės Brogienės tekstilės paroda „Mėlynos mintys“

Galerija „Tsekh“

Vytenio g. 6

Tarptautinė meno bienalė „Laconica“

GODŲ galerija

Malūnų g. 6A–12

Evelinos Paukštytės darbų paroda „Mañana“

Kompozitorių namai

A. Mickevičiaus g. 29

Paroda „JCDecaux premija 2021: Tarpai“

KAUNAS

Kauno paveikslų galerija

K. Donelaičio g. 16

Bendruomenių platformos „Mažosios istorijos“ paroda „Banga“: žmonių balsų kanalas“

iki 17 d. – paroda „Tarp dangaus ir jūros II. Kuršių nerija sovietmečio Lietuvos dailininkų kūriniuose“

Lietuvos ir Prancūzijos dailininkų paroda „Žmogus ir žuvis“

Romualdo Požerskio fotografijų paroda „Kauno menininkai ir mūzos“

Arūno Kulikausko fotografijų paroda „Paskutinė, arba dvylika metų laikų“

Galerija „Meno parkas“

Rotušės a. 27

Kauno menininkų paroda „Lūžio karta. Rekonstrukcija“

„Parko“ galerija

M. Valančiaus g. 6

iki 23 d. – paroda „Moters portretas XX amžiaus tapyboje“

KLAIPĖDA

KKKC parodų rūmai

Didžioji Vandens g. 2

Edžio Jurčio darbų paroda „Būties nerimas“

Personalinė Vygando Šimbelio / Das Vegas paroda „Skaitmuo“

Baroti galerija

Didžioji Vandens g. 2

Pauliaus Makausko darbų paroda „Naujos jūros“

ŠIAULIAI

„Laiptų“ galerija

Žemaitės g. 83

Lilijos Puipienės tapybos paroda „Čia būti ten“

Dailės galerija

Vilniaus g. 245

Tapytojo Antano ir keramikės Aldonos Visockių kūrybos paroda „Duetas“

Sigito Pranciūčio asambliažų ir tapybos paroda „Tvora“

PANEVĖŽYS

Panevėžio miesto dailės galerija

Respublikos g. 3

Eugenijaus Marcinkevičiaus skulptūrinių objektų paroda „Keiksmazodžiai“

Jolantos Kyzikaitės tapybos paroda „Maskaradas“

Fotografijos galerija

Vasario 16-osios g. 11

Žilvino Kropo ir argentiniečio Guillermo Alvarezo fotografijų paroda „Amorfo II“

Spektakliai

VILNIUS

Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras

15, 16 d. 18.30 – Ch. Gounod „FAUSTAS“. Muzikos vad. ir dir. G. Rinkevičius, rež. D. Ibelhauptaitė, scenogr. D. Bird, kost. dail. J. Morrell, choreogr. J. Ross, šviesų dail. P. Mumford. Atlikėjai A. Espiritu, A. Švilpa, K. Bontė, S. Zonys, R. Šveisteris, I. Prudnikovaitė, J. Vaškevičiūtė

17 d. 18 val. *Kamerinėje salėje* – J. Stupnienek jubiliejinis koncertas. Dalyvauja L. Giedraitytė (fortepijonas), A. Pamerneckytė (violončelė)

Lietuvos nacionalinis dramos teatras

15–17 d. 19 val. *Naujojojoje salėje* – M. Buszewicziaus, A. Smolar „SULĖTINTAI“. Rež. A. Smolar

Valstybinis jaunimo teatras

15 d. 19 val. – „PASIVAIKŠČIOJIMAS“ (pagal R. Walserio apsakymą). Rež. R. Kazlas (VŠĮ „Teatro dienos“ renginys)

20 d. 18.30 – „DON KICHOTAS“ (pagal M. de Cervanteso kūrybą). Rež. A. Juška

21 d. 18 val. – „STABAT MATER“ (pagal A. Strindbergo pjesę „Pelikanas“). Rež. E. Kazickaitė

22 d. 18.30 – Dantes Alighieri „INFERNO-PARADISO“. Rež. E. Nekrošius („Meno fortas“)

Vilniaus mažasis teatras

16 d. 19 val. – I. Bergmano „DVASINIAI REIKALAI“. Rež. K. Glušajevas

17 d. 14 val. – „DOSTOJEVSKIS VAIKAMS“. Rež. P. Ignatavičius

19 d. 18.30 *Rusų dramos teatre* – M. Lermontovo „MASKARADAS“. Rež. R. Tuminas

Lietuvos rusų dramos teatras

15 d. 18 val. *Rokiškio kultūros centre* – „VALIA“ (pagal V. Šukšino kūrinius). Rež. V. Gurfinkelis

Vilniaus teatras „Lėlė“

Mažoji salė

16, 17 d. 12 val. – PREMJERA! N. Indriūnaitės „DEBESYS“. Rež., dail. A. Bagočiūnaitė-Paukštienė

Palėpės salė

16 d. 14 val. – Just. Marcinkevičiaus „VORO VESTUVĖS“. Rež. A. Mikutis

17 d. 14 val. – „PASAKA APIE VĖŽLIUKĄ“. Rež. ir dail. A. Mikutis

„Menų spaustuvė“

16 d. 12, 14 val. *Kišeninėje salėje* – „MOMO“

20 d. 19.23 *Kišeninėje salėje* – „TIK SUAUGUSIEMS“. Rež. J. Tertelis („Atviras ratas“)

21 d. 19 val. *Juodojoje salėje* – „FEEL LINK“. Kūrėjai ir atlikėjai L. Žakevičius ir A. Gudaitė („Low Air“)

22 d. 19 val. *Kišeninėje salėje* – „SPAŠTAI“. Rež. J. Trimakaitė

22 d. 19 val. *Juodojoje salėje* – „KELIONĖ NAMO“. Rež. V. Bareikis („Low Air“)

KAUNAS

Nacionalinis Kauno dramos teatras

15, 16 d. 18 val. *Rūtos salėje* – M. Myllyaho „PANIKA“. Rež. K. Gudmonaitė

16 d. 19 val. *Ilgojoje salėje* – A. Landsbergio „VĖJAS GLUOSNIUOSE“. Rež. G. Padegimas

17 d. 15, 19 val. *Didžiojoje scenoje* – „ELEKTRA“. Rež. J. Kocelis

19, 20 d. 14 val. *Rūtos salėje* – „LĖ-KIAU-LĖ-KIAU“. Rež. E. Kižaitė

21 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – G.E. Lessingo „NATANAS IŠSMINTINGASIS“. Rež. G. Varnas

22 d. 18 val. *Rūtos salėje* – Ch. Hamptono „PAVOJINGI RYŠIAI“. Rež. A. Jankevičius

Kauno valstybinis muzikinis teatras

15 d. 18 val. – F. Wildhorno „KARMEN. VIVA AMOR!“ (miuziklas pagal P. Mérimée romaną). Muzikos vad. ir dir. J. Janulevičius

16 d. 18 val. – P. Abrahamo „BALIUS SAVOJOJE“. Dir. J. Janulevičius

17 d. 12 val. – PREMJERA! Z. Bružaitės „GULIVERIO KELIONĖS“ (pagal J. Swifto romaną). Muzikinis vad. ir dir. V. Visockis

17 d. 18 val. – G. Rossini „TURKAS ITALIJOJE“. Muzikinis vad. ir dir. E. Pehkas, dir. J. Janulevičius

21 d. 18 val. – I. Kálmáno „SILVA“. Dir. V. Visockis

22, 23 d. 18 val. – F. Loewe „MANO PUKIOJI LEDI“. Muzikinis vad. ir dir. J. Janulevičius, dir. J. Geniušas

Kauno kamerinis teatras

15 d. 18 val. – M. Jones „AKMENYS JO KIŠENĖSE“. Rež. G. Padegimas

16 d. 18 val. *Anykščių kultūros centre* – „MARIKARDONA“. Rež. A. Jankevičius

17 d. 18 val. – „SUPERHEROJAI“. Rež. L. Vaskova

20 d. 18.30 – PREMJERA! „APIE KĄ VISA TAI?“ . Rež. B. Ivanauskas ir A. Dubaka

21 d. 18.30 – J. Cariani „NESAMAS MIES-TAS“. Rež. A. Lebeliūnas

Kauno lėlių teatras

16, 17 d. 12 val. – PREMJERA! „MIUNHAUZENO KELIONĖ“ (pagal G.A. Burgerio kūrinių). Rež. M. Mičiulytė

KLAIPĖDA

Klaipėdos valstybinis dramos teatras

17 d. 17 val. – PREMJERA! L. Norėno „DEMONAI“. Rež. D. Rabašauskas

Klaipėdos muzikinis teatras

15 d. 18.30 *Žvejų rūmuose* – „ALTORIŲ ŠEŠĖLY“. Choreogr. A. Liškauskas

16 d. 18.30 *Žvejų rūmuose* – Z. Liepinio „PARYŽIAUS KATEDRA“. Dir. T. Ambrozaitis

17 d. 12 val. *Žvejų rūmuose* – K. Lučinsko „TIKROJI DINOZAURŲ ISTORIJA“. Choreogr. A. Krasauskaitė

ŠIAULIAI

Šiaulių dramos teatras

15 d. 18.30 – „KREICERIO SONATA“ (pagal L. Tolstojaus apysaką). Rež. V. Masalskis (Klaipėdos jaunimo teatras)

16 d. 18 val. – „NEBYLYS“ (pagal J. Tumą-Vaižgantą). Rež. J. Vaitkus

17 d. 18 val. *Varėnos kultūros centre* – PREM-JERA! M. Durnenkovo „EŽERAS“. Rež. A. Jankevičius

17 d. 18 val. – „PRARASTI / NAMAİ TOLI NUO NAMŲ“ (šokio teatras „Aura“)

22 d. 18.30 – M. von Mayenburgo „SKULP-TŪRA“. Rež. P. Ignatavičius

PANEVĖŽYS

Juozo Miltinio dramos teatras

15 d. 18 val. – PREMJERA! R. Schimmelpfennigo „IDOMENĖJAS“. Rež. A. Jankevičius, scenogr. ir kost. dail. L. Luisaitytė, šviesų dail. R. Bartulis. Vaidina D. Jankauskas, E. Pavilionis, G. Arlauskas, K. Galkutė, R. Teresas, T. Razmislavičiūtė-Juodė

16 d. 18 val. *Mažajoje salėje* – W. Russello „MOTERIMS IR JŲ VYRAMS“. Rež. L. Kondrotaitė

17 d. 18 val. – I. Vyrypajevo „IRANO KONFERENCIJA“. Rež. A. Špilevojus

22 d. 18 val. – T. Šinkariuko „KELIONĖ Į EDENĄ“. Rež. A. Gornatkevičius

Koncertai

Lietuvos nacionalinė filharmonija

16 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – „LKO ir Massimo Mercelli fleitos virazai. Iš ekrano nužengusi muzika“. Lietuvos kamerinis orkestras. Solistas M. Mercelli (fleita, Italija). Dir. R. Šervenikas. Programoje A. Corelli, G. Tartini, J.P. Corigliano, M. Zenkevičiūtės, G. Solli-mos, E. Morricone’s–L. Bacalovo kūriniai

17 d. 14 val. *Kauno valstybinėje filharmonijoje*, 20 d. 18.30 *Klaipėdos koncertų salėje* – V. Striaupaitės-Beinarienės miuziklas vaikams „Sidabrinis Ežerinis“. Ansamblis „Musica humana“, Vilniaus B. Dvariono dešimtmetės muzikos mokyklos choras

„Viva voce“ (vad. R. Katinas, V. Katinienė), senosios muzikos ir šokio ansamblis „Festa cortese“. Solistai D. Kazonaitė (sopranas), V. Bartušas (kontratenoras), S. Liama (sopranas). Dir. R. Beinaris

17 d. 16 val. *Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Didžiojoje auļoje* – festivalis „Avanti“. Valstybinis Vilniaus kvartetas. VDU kamerinis orkestras. Dir. V. Lukočius. Programoje E. Ysaÿe, E. Elgaro kūriniai

17 d. 16 val. *Taikomosios dailės ir dizaino muziejuje* – „Giya Kancheli „Exil“. A. Kriškčiūnaitė (sopranas), A. Kisieliūtė (sintezatorius), V. Gelgotas (fleita), D. Dikšaitis (smuikas), G. Dačinskas (altas), T. Ramančiūnas (violončelė), D. Bagurskas (kontrabosas). Programoje V. Bartulio, G. Kancheli kūriniai

20 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – kamerinės muzikos koncertas. Abiejų Tautų Respublikos Konstitucijos 230-mečiui. Vroclavo baroko ansamblis (meno vad. ir dir. A. Kosendiak, Lenkija). Programoje M. Zieleskio

BAŽNYTINIO PAVELDO
MUZIEJUS

LOBYNAS • POŽEMIAI • VARPINĖ

Kiekvieną šeštadienį kviečiame į nuolatinės ekskursijas
po Vilniaus katedrą ir jos lobynus:

12 val. Vilniaus katedros koplyčios ir požemiai	12, 14 val. ekstremalus Vilniaus katedros požemių maršrutas	14 val. Vilniaus katedros lobyno paslaptys	15.30 Vilniaus katedros požemiai	16 val. Vilniaus katedros požemiai (anglų kalba)
Kiekvieną trečiadienį				
		18 val. Ekskursija „Lobynai“		

Daugiau informacijos ir registracija:
+ 370 600 12080,
+ 370 5 269 7800
muziejus@bpmuziejus.lt

www.bpmuziejus.lt

Bažnytinio paveldo muziejus
II, IV–VI 11–18 val.
III 11–20 val.
Šv. Mykolo g. 9, Vilnius

Vilniaus katedros varpinė
Gegužė–rugsėjis: I–VI 10–19 val.
Spalis–balandis: I–VI 10–18 val.
Katedros a. 2, Vilnius

Vilniaus katedros požemiai
I–VI 10–17 val.
Lankytojai priimami iki 16 val.
Katedros a. 2, Vilnius

Visi renginiai:

Savaitės filmai	Kino repertuaras	
Kortų skaičiuotojas ***** Viljamo Telo (Oscar Isaac) praeitis tamsi, jis priklausomas nuo lošimo ir meilės romanų. Viljamas sugeba išsaugoti šaltą protą ir numatyti kelis ėjimus į priekį. Pradėjęs naują gyvenimą, jis keliauja per kazino, žaidžia pokerį ir tikisi netrukus išlošti daug pinigų. Vieną dieną jo kelyje pasirodo Kerkas. Susidraugavęs su vaikinu Viljamas mano, kad gali padėti Kerkui, norinčiam atkeršyti už pražudytą tėvą. Tačiau Kerkas nesileidžia kontroliuojamas ir pradedą traukti Viljamą atgal į tamsą. Amerikiečių scenaristas ir režisierius Paulas Schraderis dažnai rodo tamsą žmogaus viduje ir jo kelionę į pragarą. Ne išimtis ir šis filmas, kurio premjera neseniai įvyko Venecijos kino festivalyje. (D. Britanija, Kinija, JAV, 2021) Kopa **** Franco Herberto epopėjos ekranizacija perkelia į tolimą ateitį. Planeta Arakis, dar vadinama Kopa, yra vienintelė visatoje vieta, kurioje išgaunamas melanžas. Tai vertinga substancija, ne tik galinti pratęsti gyvenimą, bet ir leidžianti keliauti tarp žvaigždžių bei matyti ateitį. Imperatoriaus įsakymu Kopa perduodama valdyti Atridų šeimai. Į Arakį atvyksta kunigaikštis Letas Atridas, jo žmona Džesika ir jų sūnus Polas. Tačiau iki šiol Kopą valdžiusi Harkonenų šeima nesirengia atiduoti planetos savo priešams, nes tas, kas valdo Kopą, valdo visą pasaulį. Denis Villeneuve'o filme pagrindinius vaidmenis sukūrė Timothée Chalamet, Oscaras Isaacas, Rebecca Ferguson, Zendaya, Joshas Brolinas, Jasonas Momoa, Charlotte Rampling, Javieras Bardemas. (JAV, 2021) Mirtis palauks ***** Džeimsas Bondas išėjo į pensiją ir mėgaujasi ramiu gyvenimu Jamaijoje. Viskas pasikeičia, kai pasirodo senas Bondo draugas Feliksas Leiteris iš CŽV. Jam reikia pagalbos, tačiau pagrobto mokslininko gelbėjimo misija bus daug pavojingesnė, nei iš pradžių atrodė. Ji nuves agentą 007 pas paslaptinę nusikaltėlį, kuris turi naują, nepaprastai pavojingą technologinį ginklą. Ilgai lauktame Cary Joji Fukunagos filme Bondą paskutinįkart suvaidino Danielis Craigas, jo partneriai – Rami Malekas, Lea Seydoux, Lashana Lynch, Benas Whishaw, Naomie Harris, Jeffrey Wrightas, Christophas Waltzas, Ralphas Fiennesas. (JAV, Didžioji Britanija, 2021) Paralelinės mamos ***** Dviejų moterų likimai susikerta gimdymo palatoje. Dženisė – sėkmės lydimą fotografė, Ana – sutrikusi paauglė. Abi – vienišos, netrukus nplanuotus kūdikius gimdysiančios moterys, kurių susitikimas amžiams pakeis jųdviejų likimus. Naujausią Pedro Almodóvaro filmą kritikai vadiną „tamsios Ispanijos istorijos autopsija, perteikta kaip šviesus kūdikių sutiktuvių vakarėlis (angl. <i>baby shower</i>)“. Pagrindinius vaidmenis filme atlieka režisieriaus mūza, „Oskaro“ laureatė Penélope Cruz, Milena Smit, Rossy de Palma ir Aitana Sánchez-Gijón. Tai aštuntas filmas, kuriame pagrindinį vaidmenį atlieka aktorė Penélope Cruz, Venecijos kino festivalyje apdovanota už geriausią vaidmenį, ir aštuntas, kuriame pasirodo artima Almodóvaro bičiulė aktorė Rossy de Palma. (Ispanija, 2021) Paskutinė dvikova *** Prancūzija, XIV amžius. Margarita de Karuž (Jodie Comer) apkaltina Žaką Le Gri (Adam Driver) ją išprievartavus. Jos vyras, riteris Žanas de Karužas (Matt Damon), perduoda bylą grafui Pjerui d'Alenkonui (Ben Affleck). Tačiau jis yra glaudžiai susijęs su Le Gri ir nori šį reikalą užglaistyti. Grafas atmeta kaltinimus ir pareiškia, kad Margarita išprievartavimą susapnavo. Taigi de Karužas mato tik vieną galimybę – reikalauja, kad jaunasis Prancūzijos karalius (Alex Lawther) surengtų jo ir Le Gri dvikovą iki mirties. Pagal tradiciją, kuri jau seniai nebuvo praktikuojama, dvikova skirta tiesiai nustatyti. Nes tikima, kad Dievas padės laimėti tam, kuris kalba tiesą. Tačiau tai darydamas de Karužas rizikuoja ne tik savo, bet ir žmonos gyvybe. Jei jis pralaimės, Margarita bus sudeginta ant laužo už melagingus kaltinimus. Erico Jagerio knyga „The Last Duel: A True Story of Crime, Scandal, and Trial by Combat“ ekranizavo Ridley Scottas, scenarijų parašė Nicole Holofcener, Benas Affleckas ir Mattas Damonas. (JAV, D. Britanija, 2021) Rifkino festivalis ***** Mortas Rifkinas (Wallace Shawn) – kinotyros profesorius. Jis nesizavi amerikiečių kino klasikais ir pirmenybę teikia tikriems autoriams, tokiems kaip Ingmaras Bergmanas, Luisas Buñuelis ar Jeanas-Lucas Godard'as. Profesorius taip pasinėręs į autorių kūrybą, kad su žmona, viešųjų ryšių specialiste, atvykęs į San Sebastiano kino festivalį ir toliau mintyse perkuria jų filmus, užuot dalyvavęs kino šventėje. Gal taip yra todėl, kad Rifkinas iki šiol neparasė genialios knygos, kurią jau seniai turėjo užbaigti, ir tai tik stiprina jo neurozes? Woody Alleno filmai – tai visada ir jo meilės prisipažinimas kinui, ir ironiški apmąstymai apie šiuolaikinę šeimą. Šiame taip pat vaidina Christophas Waltzas, Gina Gershon, Louis Garrelis, Elena Anaya. (Ispanija, JAV, Italija, 2020) ***** – šedevras, ***** – pasižiūrėti būtina, **** – geras filmas, *** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – niekalas	VILNIUS Forum Cinemas Vingis 15 d. – Venomas 2 (JAV, D. Britanija, Kanada) – 14, 16.30, 19.10, 21.40; 16, 17 d. – 11.30, 14, 16.30, 19.10, 21.40; 18–21 d. – 16.30, 19.10, 21.45 15 d. – Paskutinė dvikova (JAV, D. Britanija) – 14.55, 18.10, 21.10; 16, 17 d. – 11.50, 14.55, 18.10, 21.10; 18–21 d. – 18.40, 21.20 15–17 d. – Titanė (Prancūzija, Belgija) – 18.50, 21.25; 18–21 d. – 18.30, 21.10 23 d. – T. Blanchard'o „Ugnis mano kau-luose“. Tiesioginė premjeros transliacija iš Niujorko Metropoliteno operos – 19.55 19 d. – Geriausias „Kanų liūtų“ reklamos – 16.20, 19, 21.40; 20 d. – 19, 21.40; 21 d. – 18.30, 21.10 <i>Visą repertuarą rasite www.forumcinemas.lt</i> Forum Cinemas Akropolis 15–18, 20, 21 d. – Venomas 2 (JAV, D. Britanija, Kanada) – 10.30, 13, 15.30, 18, 21 val.; 19 d. – 10.30 15–18, 20, 21 d. – Paskutinė dvikova (JAV, D. Britanija) – 11.50, 15.10, 18.30, 20.50; 19 d. – 11.50, 15.10 15–18, 20, 21 d. – Titanė (Prancūzija, Belgija) – 21.40 19 d. – Geriausias „Kanų liūtų“ reklamos – 16.20, 19, 21.40; 20, 21 d. – 18.30, 21.10 <i>Visą repertuarą rasite www.forumcinemas.lt</i> Skalvija 15 d. – Šuolis (dok. f., rež. G. Žickytė) – 16.50 <i>Žmogaus teisių dokumentinių filmų festivalis „Nepatogus kinas“</i> 15 d. – Geimeris: žmogžudystės planas (Švedija) – 18.30 15 d. – 70/30 (Danija) – 20.45 16 d. – Žemumų vaikai (JAV) – 12 val.; 24 d. – 14.15 16 d. – Einam prie esmės (Prancūzija), Feniksas (Vokietija) – 12.40 16 d. – Genderacija (Vokietija) – 13.40 16 d. – Brangūs ateities vaikai (Vokietija, D. Britanija, Austrija) – 15.30 (po peržiūros vyks susitikimas su režisieriumi) 16 d. – Kovotojos (Meksika) – 18 val. (po peržiūros vyks diskusija) 16 d. – Pamiršta sala (Šveicarija) – 20.45 17 d. – Niekada nerinkau medvilnės (JAV), Pušų paukšmėje (Kanada), Jūros arklukas (Vokietija, Gabonas) – 13.30 17 d. – Sabaja – belaisvės (Švedija, Čilė, Belgija, Norvegija, D. Britanija) – 15 val. 17 d. – Pasienio paukščiai (dok. f., rež. V. Puidokas, Lietuva, Belgija) – 17 val. (po peržiūros vyks susitikimas su režisieriumi); 19 d. – 20.30 17 d. – Bastūnai (JAV, Turkija, Honkongas) – 19 val. 17 d. – Nakties daugiau nebus (Prancūzija) – 20.40; 23 d. – 18.45 18 d. – Tai, kam nesiryztame (Meksika) – 15.30 (<i>senjorams</i>) 18 d. – Šviesa, visur (JAV) – 17.30 18 d. – Šnipas Šiaurės Korėjoje (Švedija, Čilė, Belgija, Norvegija, D. Britanija) – 20 val. (po peržiūros vyks susitikimas su pagrindiniais filmo herojais) 19 d. – Kaip aš noriu (Egiptas, Prancūzija, Norvegija, Palestina, Vokietija) – 16.30; 23 d. – 20.30 19 d. – Iš jūros gelmių (Danija) – 18.30 (po peržiūros vyks susitikimas su režisiere)	 „Paskutinė dvikova“ 20 d. – Paskutinis vaizdas (Austrija) – 18 val. (po peržiūros vyks susitikimas su režisiere) 20 d. – Pažabotas sodas (Sakartvelas, Šveicarija) – 20 val. (po seanso vyks pokalbis su režisiere ir diskusija „Kur baigiasi žurnalistika ir prasideda menas kuriant socialinę dokumentiką?“) 21 d. – Jos mamos (Vengrija) – 17 val. (po peržiūros vyks susitikimas su režisierėmis) 17 d. – <i>Karlsono kinas</i>. Adamsų šeimynėlė 2 (D. Britanija, Kanada, JAV) – 12 val. Pasaka 15 d. – Titanė (Prancūzija, Belgija) – 18 val. 15 d. – Paskutinė dvikova (JAV, D. Britanija) – 20.30; 20 d. – 20.45 15 d. – Vertėjai (Prancūzija, Belgija) – 20.45; 16 d. – 15.15; 17 d. – 17.30; 21 d. – 16.45 15 d. – Kaimynai (Ispanija) – 17.15; 16 d. – 13.30; 17 d. – 13.30; 18 d. – 20.45; 20 d. – 17.15 15 d. – Šuolis (dok. f., rež. G. Žickytė) – 21.15; 16 d. – 16, 20.30; 17 d. – 16, 18.15; 18 d. – 18.30, 21 val.; 21 d. – 17 val. 16 d. – Į mėnulį (animac. f., Vokietija, Austrija) – 12.45 16 d. – Kopa (JAV) – 14.45; 17 d. – 20 val. 16 d. – Izaokas (rež. J. Matulevičius) – 13 val.; 17 d. – 20.45 16 d. – Paralelinės mamos (Ispanija) – 17.30; 17 d. – 13.30 16 d. – Mirtis palauks (D. Britanija, JAV) – 20.15; 17 d. – 20.15; 18 d. – 20 val. 16 d. – Rozos vestuvės (Ispanija, Prancūzija) – 15.30; 17 d. – 18.30 16 d. – Geriausi mūsų metai (Italija) – 17.45 16 d. – Triumfas (Prancūzija) – 13.30, 20.45; 17 d. – 15.15 17 d. – Rifkino festivalis (Ispanija, JAV, Italija) – 13.15 17 d. – Prabudimas (JAV, JAE) – 14 val. 17 d. – (Ne)Tobulas vyras (Vokietija) – 16.15 17 d. – Kvepalai (Prancūzija) – 13.30 <i>Žmogaus teisių dokumentinių filmų festivalis „Nepatogus kinas“</i> 16 d. – Drąsa (Vokietija) – 18 val. 17 d. – Pirmieji 54 metai: glaustas karinės okupacijos vadovas (Izraelis, Prancūzija, Suomija, Vokietija) – 18 val. 18 d. – Jos mamos (Vengrija) – 18 val. 18 d. – Paskutinis vaizdas (Austrija) – 18.15 18 d. – Nesibaigianti pamaina (Kanada, Prancūzija) – 20 val. 20 d. – Nebus viskas gerai (Rumunija, Ukraina) – 18.15 20 d. – Sabaja – belaisvės (Čilė, Švedija, Belgija, Norvegija, D. Britanija) – 18.30 21 d. – Rašymas ugnimi (Indija) – 18.30 21 d. – Daina pavadinimu neapykanta (Islandija) – 21 val. 19 d. – Geriausias „Kanų liūtų“ reklamos – 16.15, 16.30, 16.45, 19, 19.15, 19.30; 20 d. – 20.45 Paupio salė 15 d. – Šuolis (dok. f., rež. G. Žickytė) – 17 val.; 21.15; 20 d. – 17.30 16, 17 d. – Adamsų šeimynėlė 2 (D. Britanija, Kanada, JAV) – 13 val. 16 d. – Paralelinės mamos (Ispanija) – 15.15; 17 d. – 15.15; 18 d. – 20.15 16 d. – Paskutinė dvikova (JAV, D. Britanija) – 17.45; 17 d. – 20.15 16 d. – Titanė (Prancūzija, Belgija) – 21 val.; 17, 18 d. – 17.45; 21 d. – 20.45 19 d. – Geriausias „Kanų liūtų“ reklamos – 16.30, 19, 21.30; 20 d. – 21 val.; 21 d. – 18.15 KAUNAS Forum Cinemas 15–18, 20, 21 d. – Venomas 2 (JAV, D. Britanija, Kanada) – 10.40, 13.10, 15.40, 18.20, 21 val.; 19 d. – 10.40, 13.10 15, 17, 21 d. – Paskutinė dvikova (JAV, D. Britanija) – 14.30, 18.10, 21.10; 16, 18, 20 d. – 11.10, 14.30, 18.10, 21.10; 19 d. – 14.30 15–18, 20, 21 d. – Titanė (Prancūzija, Belgija) – 21.30 23 d. – T. Blanchard'o „Ugnis mano kau-luose“. Tiesioginė premjeros transliacija iš Niujorko Metropoliteno operos – 19.55 19 d. – Geriausias „Kanų liūtų“ reklamos – 16.20, 19, 21.40; 20, 21 d. – 18.30, 21.10 <i>Visą repertuarą rasite www.forumcinemas.lt</i> KLAIPĖDA Forum Cinemas 15–21 d. – Venomas 2 (JAV, D. Britanija, Kanada) – 11, 13.30, 16, 18.40, 21.10 Paskutinė dvikova (JAV, D. Britanija) – 17.30, 20.40 Titanė (Prancūzija, Belgija) – 21.40 19 d. – Geriausias „Kanų liūtų“ reklamos – 16.20, 19, 21.40 <i>Visą repertuarą rasite www.forumcinemas.lt</i> ŠIAULIAI Forum Cinemas 15–21 d. – Venomas 2 (JAV, D. Britanija, Kanada) – 11, 13.30, 16, 18.40, 20.20, 21.20 Paskutinė dvikova (JAV, D. Britanija) – 10.50, 16.40, 20 val. Titanė (Prancūzija, Belgija) – 21.45 19 d. – Geriausias „Kanų liūtų“ reklamos – 16.20, 19, 21.40 <i>Visą repertuarą rasite www.forumcinemas.lt</i>
Redaktorė – Monika Krikštopaitytė (dailė) Atsakingoji sekretorė – Rūta Jakimavičienė Fotografija – Agnė Narušytė Kinas – Ilona Vitkauskaitė Teatras, šokis – Ieva Tumanovičiūtė Muzika – Laimutė Ligeikaitė Stilius – Rita Markulienė, Violeta Kundrotienė Dizainas – Jokūbas Jacovskis Maketas – Vanda Čemerkaitė Finansininkė – Brigita Misiuvienė Direktorius – Linas Vildžiūnas		© „7 meno dienos“. Kultūros savaitraštis. Išeina penktadieniais. Leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. Leidėjas VšĮ „7 meno dienos“, S. Konarskio g. 49, 03123 Vilnius. Tel. 2613039. El. paštas redakcija@7md.lt. ISSN 1392-6462. 4 sp. l. Tiražas 800 egz. Spausdino UAB „Valdo leidykla“, Gedimino g. 34, Ukmergė Remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas Lietuvos kultūros taryba LR kultūros ministerija Lietuvos kino centras